NUMMER 38 DONDERDAG 20 SEPTEMBER 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

Wij, die na 1 October 1928 als lid (minimum contributie f 5.— per jaar) tot de Vereeniging toetreden, ontvangen het „Kolon. Weekblad" over het laatste kwartaal van dit jaar gratis.

Bovenwindsche Eilanden.

(Particuliere correspondentie)

—o—

Daarboven (18° N.B., 63° W.L.), *26 Juni 1928.*

Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao.

I

Een merkwaardige coïncidentie (1924).

1. Industrieël Curaçao dringt op immigratie van Bovenwindsche arbeiders aan. — 2. 1924: Het Bestuur van Curaçao plaveit den weg. — 3. De emigratie van St. Eustatius. — 4. Op St. Martin het domein Belvédère verkocht. — 5. Zijn recht van bestaan. — 6. De landbouwvoorlichtingsdienst. — 7. Zijn miskenning. — 8. Wisseling van oorzaak en gevolg. — 9. Wat de landbouwkundige leerde. — 10. Reisindrukken in 1921. — 11. De bestaansmiddelen. — 12. Een tijdig oeconomisch ingrijpen gewenscht. — 13. Wij en de hooge politiek. — 14. Het agrarisch tijdvak gesloten. — 15. Wat er door verzuimd werd. — 16. Wat Engeland deed voor zijn Kleine Antillen. — 17. Voor hun katoencultuur. — 18. Tegen hun immigratie. — 19. Bij ons een sociale politiek van negatieven inhoud. — 20. Onze staatsrechtelijke verhouding tot het eiland Curaçao. — 21. Het Groot-Kapitaal leidsman van het Bestuur.

1. In de maileditie der „N. R. C." van 1924 (No. 37, blz. 24) komt een schrijven uit Willemstad voor, getiteld: *„Het Petroleumbedrijf in de West en het vraagstuk der werkkrachten"*. De „Lago Petroleum Mij" zou zich op Aruba vestigen, wat voor Curaçao en speciaal voor de Curaçaosche Petroleum Mij. en voor de Mijnmaatschappij Curaçao zou beteekenen: verlies harer Arubaansche arbeiders. Het bloote gerucht alreeds, dat de Lago op hun eiland zou gaan werken, deden een honderd-tal Arubanen de Mijnmaatschappij „Curaçao" in den steek laten. Het steeds nijpender gebrek aan arbeiders op Curaçao had reeds menigmaal den „Men" uit Willemstad de vraag doen opperen, waarom er toch, van bestuurswege, geen pogingen (werden) aangewend, om lieden van de Bovenwindsche eilanden, die aldaar geen voldoende bestaan (konden) vinden, naar Curaçao te doen overkomen." Saba zou leegloopen [1]), — van St. Martin zouden een groot deel der aanwezige werkkrachten naar de naburige Antillen op zoek naar werk gaan.[2]) Op St. Eustatius zouden de weinig valide arbeiders een armzalig bestaan leiden.[3]) De toestand zou er niet beter op geworden zijn sinds een maand te voren (28/29 Augustus 1924) een zware storm over die eilanden gestreken was en verwoestingen had aangericht. Den stroom der reeds bestaande emigratie van die eilanden [4]) naar Curaçao te richten, zou op den weg van het Koloniaal bestuur liggen, althans het zou de pogingen, die in die richting door particuliere werkgevers gedaan werden, kunnen steunen. Curaçao met zijn zielental van 36000 inwoners kon zijn stijgende handelsomzet en havenbeweging niet verwerken en de groote bedrijven hadden reeds veel personeel van buitenaf ingevoerd: Nederlanders, Engelschen, Arubanen en Surinamers. „Slechts van onze Bovenwindsche eilanden (zag) men tot dusverre nog slechts heel enkelen. (Mocht) dit laatste spoedig anders worden, in het belang van de ongestoorde ontwikkeling van Curaçao, maar zeker ook niet minder in dat van de bevolking der bovenbedoelde eilanden."

2. Wanneer de vos de passie preekt, 't is tijd, dat gij Uw gans versteekt". Maar ziet, het Koloniaal Verslag over 1924 vermeldt:

a. Een proef werd genomen met het te werk stellen van Statiaansch werkvolk bij de Petroleum Industrie-Mij. op Curaçao; de uitkomst was echter teleurstellend.

b. St. Martin. In het verslagjaar werd het overgebleven gedeelte van de plantage Belvédère van de hand gedaan. Ten gevolge van dezen verkoop zijn al de huurovereenkomsten betreffende Landsgronden vervallen, aangezien alle verhuurde perceelen op deze plantage waren gelegen.

c. De hulplandbouwkundige gestationeerd op St. Eustatius (sinds Dec. '23) bezocht St. Martin en Saba één keer. In den loop van het verslagjaar werden hem tevens de werkzaamheden van ontvanger op St. Eustatius opgedragen.

3. *ad. a.* Uit een landbouwende bevolking betrekt men bij voorkeur geen sjouwers en industrie-arbeiders. Doch ondanks één en ander verlieten tot in '26 een 160 mannelijke en vrouwelijke werkkrachten tegen vrije passage het eiland voor Curaçao. De vrouwelijke m.n. als gezochte dienstboden, terwijl de ongeschoolde sterke sexe slechts f 2.— per dag op de Isla, de Petroleum Mij., maakte; juist genoeg om ervan te leven. Het dure New-York was goedkoop vergeleken bij Curaçao.

4. *ad. b.* De plantage Belvédère, gelegen op Nederlandsch en Fransch gebied, was in 1919 onder Gouverneur Helfrich gekocht, ten einde eenerzijds in de behoefte van den kleinen planter aan bouwgrond te voorzien, anderzijds tot proef- en demonstratieveld voor de drie eilanden te dienen. Die Gouvernementeele gronduitgifte beviel den kleinen man. In 1921 op Belvédère hadden 58 kleine landbouwers ervan 66 H.A. in huur en op Fort Hill a. e. v. 17 planters 16 H.A. De uitgegeven perceelen brachten in 1922 bijna f 1000.— in de Gouvernementeele lade. Het Fransche stuk van Belvédère, als onvrij terrein, tegen den smokkel van zoo groot belang, verkocht men in '23, en ofschoon 82 H.A. domeingrond verhuurd bleef, ging men er in '24 toch toe over, het Hollandsche stuk van de hand te doen: de beoogde landarbeidersstand stierf als embryo.

5. „De landbouw" (op St. Martin) „was er verschrikkelijk verwaarloosd". zei Prof. Kraus in de Eerste Kamer (25 Febr. '20)

„Voor een groot deel het gevolg daarvan, dat de grond grootendeels toebehoorde aan enkele families, die groote uitgestrektheden braak (lieten) liggen. Hiertoe (moeten) maatregelen worden genomen, opdat de kleine man een eigen landje te bebouwen (kan) krijgen."

Met groote voldoening begroette de Oud-Minister dan ook den aankoop van opgenoemd landgoed, tevens hopende, dat men zoo noodig in die richting voort zou gaan.

6. *ad. c.* Ook juichte Prof. Kraus de uitzending van een practisch onderlegd deskundige op landbouwgebied naar onze eilanden toe. Elf jaar te voren had Gezaghebber Brouwer, krachtig gesteund door de landraden, een voorstel in die richting gedaan. Zij bevonden zich in het goede gezelschap van Prof. Went, Gouverneur de Jong van Beek en Donk, Dr. van Hall, van Kol, e.a. die allen wel inzagen, dat de landbouwbelangen van onze eilanden niet door den landbouwkundige, op

1) Bevolking 1919—'24 a.e.v. 1759, 1741, 1661, 1682, 1699, 1655, 1615 i. met uitschakeling van de vlottende bevolking.

2) De vlottende bevolking, de seizoenarbeiders naar S. Domingo voor den suikeroogst, varieert tusschen 200 en 400, al naarmate de werkgelegenheid ter plaatse meer of minder is.

3) Men betaalde er in 1924 af aan katoenvoorschotten en aan bewerkingskosten: a.e.v. f 7942 en f 1699, aan huur van landsgronden een dikke f 1000.

4) d.i. „een stroom" van gemiddeld 100 personen per jaar (1919—24).

het eiland Curaçao gevestigd, naar behooren behartigd konden worden. Doch de geestdrift van den Kolonialen Raad voor onze agrarische samenlevingen was niet bijzonder groot, wat echter niet weg nam, dat in het Moederlandsche Parlement men op een landbouwdeskundige voor de Bovenwindsche eilanden bleef aandringen (o. m. begr. 1916 en 1917). Onder Gouverneur Helfrich ten slotte arriveerde de lang begeerde landbouwman (Juli '20). Evenwel gezaghebber Tijmstra moest door ziekte zijn ontslag nemen, en in zijn plaats trad een Kapitein-Gezaghebber (1920), gelijk ook de bestuursman Helfrich stond opgevolgd te worden door een lid van de Moederlandsche staande magistratuur (1921).

7. Had Gouverneur Mr. Nuijens, die jaren lang als rechter, lid van den Kolonialen Raad en als Procureur-Generaal, het Koloniaal belang had leeren fundeeren, b.v. bij de begrooting van 1913 met den Minister en den Inspecteur van Landbouw uit Suriname erkend, dat het behoud van een landbouwkundige voor Curaçao noodzakelijk was, tegen de opinie van den Kolonialen Raad in, Gouverneur Mr. Brantjes meende daarentegen, dat voor den verbouw van gewassen in de Kolonie geen landbouwkundige noodig was en dat de verbetering van den veestapel wel aan de groote veehouders kon worden overgelaten. In de plaats van den Juli '21 afgetreden landbouwkundige op het eiland Curaçao riep hij derhalve geen theoretisch en practisch adviseur in drooglandsche en regenlandsche cultures aan zijn zijde. Die Willemstadsche negatie van een eenvoudigen landbouw-voorlichtingsdienst voor de droge Benedenwindsche eilanden, wierp haar schaduw 900 K.M. N.O. vooruit, naar onze landbouweilanden.

Bovendien laveerden naar ons toe de fluisteringen uit de gangen van Fort-Amsterdam en het Raadhuis, hoe het landbouw-nihilisme in Willemstad er driester dan ooit zijn hoofd opstak. Het was vergeten, hoe Vorstin, Regeering en het Nederlandsche Volk, Curaçao te hulp snelde, toen in het crisisjaar 1908 ,de handel er kwijnde en de scheepvaart grootendeels stil lag. Bij den bezuinigingsijver m.n. in zaken van landbouw, ging men van bepaalde cijfers uit, maar niet van de behoefte zelf, men woog de posten van uitgaaf niet op tegen hun oeconomisch rendement en bovendien *„zou men de belasting-betalenden (in Curaçao) nog meer mogen gaan bezwaren voor maatregelen ten behoeve van eilanden waar wij* — leden van den Kolonialen Raad — *over 't algemeen weinig voor voelen. Indien Nederland de Bovenwindsche eilanden als Kolonie wil behouden, lijkt het billijk, dat het Rijk zelf de lasten draagt"* (Voorloopig Verslag Kol. Raad begr. '21).

8. In 't kort, men legde een subjectieven band tusschen oorzaak en gevolg. Men wenschte een omineus gevolg, dat later door een plausibele oorzaak gebillijkt zou worden. Men liet den hulplandbouwkundige bij ons geen tijd, zich in de bodemverhoudingen en haar eischen, zij het ook van één eiland, in te werken.

Nog in het embryonaire stadium zijner werkzaamheden te St. Martin, verplaatste men hem naar St. Eustatius (Juli '22), om hem, gedesillusioneerd, (begin '23) naar Holland te laten wederkeeren.

9. Evenwel hij had toch wel wat geleerd, als — dat het van overwegend belang is, dat de gezaghebber en de overige ambtenaren positief met een landbouwkundige moeten medewerken, — dat 't Gouvernement geen agrarische zigzagpolitiek moet volgen, maar naar een vast plan handelen, — dat de kleine man in 't algemeen en van St. Martin in 't bijzonder, beschermd moet worden, tegen de parasieten der eilanden, wilde zijn arbeidsvrucht niet aan opkooper en aan gedwongen winkelnering ten offer vallen. Met deze uitspraken verkreeg hij aanspraak op de posthume goedkeuring van Gouverneur Nuijens en van de oud-Gouverneurs de Jong van Beek en Donk en Helfrich. De laatste landvoogd was te kort aan het bewind om zich in onze psyché te kunnen inleven, misschien juist lang genoeg om het resultaat zijner ernstige voorstudies bij de lamp aan onze levende organismen te kunnen toetsen.[5])

10. Doch begin '21 maakten onze drie eilanden

[5]) Te betreuren is het, dat hij zoo ontijdig vroeg heenging. Blijkbaar ontging het hem, dat Financiën groote zeggingschap in koloniale zaken verkregen had. Zijn opbouwende plannen zouden toch wel, doch geleidelijker, in uitvoering gebracht zijn.

op een paar Hollanders, die wel eens verder weest waren dan tot de grenzen van hun l weinig den vervallen indruk, waarover men el den mond vol had. Wel is waar was voor St. tin en St. Eustatius, tengevolge der lage kat prijzen, de conjunctuur niet gunstig, doch een scheiden welvaart was tastbaar. De afgeloo jaren waren niet slecht geweest en in 't bijzo de zwarte bevolking *van St. Eustatius was gew aan geregelden arbeid.* St. Martin en St. Eust zoowel als Saba waren lief en tenslotte Hollan netjes. Kon men ten aanzien van Curaçao spr van een pauperbestaan der groote massa, men onze drie eilanden in de verste verte vergelijken met de Moederlandsche landb streken, toch staken de ruggen en bedden, de rasseeringen, waarop onze landbouwers hun cultuur uitoefenden, lang voor deze in Neder algemeen geworden was, in netheid zeer gu af bij de slordigheid der aardappel- en groen veldjes aan den rand van den Haag. De pra had hen geleerd, hoe van den gevallen regen meeste nut te trekken en het minst door onk benadeeld te worden.

11. Moeten op de Curaçao-groep der Kol tarwe- en maismeel, vleeschwaren, enz. ingev worden, bij ons is brood, gelijk veel blikwaren, luxe-artikel. Bataten, yams, suikerriet, cass arrowroot, tania, pinda, enz. zijn gewassen hooge voedingswaarde.

De veestapel, m.i. die van het klein bedrijf, g er goede melk en goed vleesch, en pluimgedi gedijt er uitstekend. De Saba-bank en de kustg den zijn ruimschoots voorzien van visch en caret en de groene schildpad komen er aan str

12. Is echter alle landbouw min of meer quant, (de slechte regenverdeeling kan ons lijke parten spelen), de prijzen van opgenoe productieve goederen worden buiten de insul grenzen bepaald en bij beperkte vraag komt slechte verbinding.

Slechts voor een paar stapelproducten kan plaatse een zelfstandige prijsbepaling geldend maakt worden, wanneer men het in hun sup riteit zoekt. Zulke producten als katoen, a appelen, brengen geld in het laatje, waarvan het volle genot kan hebben voor woningbouw, breiding der cultures, enz. als men de aard groengewassen niet verwaarloost en het groot kleinveebedrijf zijn eischen geeft.

De wereldmalaise na den oorlog, die de k kracht voor de Sea-Island katoen voor een kortwiekte, de bezuinigings- en besnoeings-polit zouden onze eilanden zwaar treffen, ook een jarige droogte en andere landbouwplagen, rupsen en vruchtval.

Wie versaagde, niet de keuterboer, de kl planter, die zijn grond met liefde bewerkt en zijn kost uithaalt en tusschen de bedrijven zich aan suikerriet laaft.

Er was alle aanleiding, voor een tijdig snel, standig en oeconomisch ingrijpen van best zijde, en wanneer die in gebreke bleef voor Plein.

13. Doch de nivelleerende hooge politiek het Moederland trok ook Curaçao in haar s deed het begrip Kolonie, volksplanting, in den schoor Oost en West over één kam. Zij ma van de geographisch, historisch, ethnographi klimatologisch, faunistisch en floristisch uiteenloopende groepen der Beneden- en Bo windsche eilanden, één gebied. Zij paaide den lonialen Raad — in wezen een oligarchische tegenwoordiging van Willemstad — met het getair recht over beide groepen. Zij was ve van oordeel, dat zooveel mogelijk de zaken genoemde eilandengroepen van uit Willem geregeld moesten worden en dat m.n. de W Indische afdeeling van het Plein uitgescha diende te worden.

Onder Gouverneur Barge verweet men in Parlement die afdeeling zich te weinig met C çao te bemoeien. De Gouverneurs de Jong van en Donk en Nuijens, ofschoon in 't algemeen tiek en oeconomisch voldoende geschoold om Kolonialen Raad van het besef te doordringen, hij het belang der geheele kolonie te dienen riepen, wanneer hun overredingsvermogen te schoot, het Plein te hulp. Over ongeoorloofde menging van het Plein, noch gemis aan bel stelling zijnerzijds vernam men klachten. Bovenwinders voeren wel bij die samenwerk die beter onze vitale belangen begreep, dan mercantiele Willemstad.

or de regelende macht in Curaçaosche zaken een integreerend deel te verplaatsen naar een erneur als Satraap en een Kolonialen Raad gecamoufleerde volksvertegenwoordiging, gin-wij het loodje leggen. Immers het drong tot mstad niet door, dat het agrarische werk van rige Gouverneurs binnen de perken van het lijke gaande gehouden moest worden, — dat hun opvolger zich toe te leggen had op een e *geduldspolitiek, met het eerste directe doel: n stand houden van gezonde en normale be-ngstoestanden,* zoowel op St. Eustatius, als ba en St. Martin. Zoo speelde zich op onze de oude geschiedenis af van het lijden van ansche gemeenschap ter wille van de theorie enkelen, van onzaakkundige politici in het erland.

Met het vertrek van den hulplandbouwkun-sloot zich dus het agrarische tijdvak, dat in aanving. Zeker, er arriveerde op St. Eustatius 1923) een opvolger, die tuinbouwkundig e te zijn, met voor hem de best denkbare eveling voor een ambt in de Kolonie Curaçao ie van den Gouverneur zelf, doch met dat al gecamoufleerd bureelambtenaar. Dra (1924) men hem aan de kantoorkruk, immers „hem n tevens de werkzaamheden van ontvanger Eustatius opgedragen" en in 1926 zou bij ndigen van het dienstverband, waaronder hij komen was, de officieele landbouwvoorlich-morsdood verklaard worden.

Toch ware er in 1924 genoeg werk geweest een energiek, practisch landbouwmensch. om de redenen, die het Koloniaal Verslag dat jaar meldt: Katoen werd niet meer ver-l tengevolge van de lage marktprijs; op St. n noch op Saba deed men iets aan de limoen-r, daar zij niet loonend was. Steeds ver-de men op St. Martin zoete aardappelen, maïs onen, voornamelijk voor plaatselijk gebruik. Eustatius waren yams en zoete aardappelen ornaamste landbouwvoortbrengselen en het uwen van suikerriet geschiedde nog steeds eine schaal. Op Saba legden de planters zich eest toe op den verbouw van gewone (Irish s) en zoete aardappelen (bataten). Het uit-op een goeden oogst 1924/25 was door de n echter zeer gering. Ook vermeldt nog ge-d verslag, dat door de immigratie-wetten der nigde Staten, werkkrachten, waarvoor op de eilanden werkgelegenheid ontbrak, niet lan-zoals te voren op het grondgebied dier Staten eyluch nemen konden, en dat de storm van Augustus aan landbouw, veeteelt en ver-wegen veel schade had aangericht. Ook de annen van St. Martin waren door het regen-van het achterland overstroomd geworden, chter niet wegnam, dat het zoutbedrijf, door vendige vraag naar zout, aan vele arbeiders verschafte, onder rijzenden loonstandaard.

h welk een verruiming van werkgelegenheid men te loor gaan! De diepe depressie, die oorbijtrok, wees als zoovele harer voorgang-op de noodzakelijkheid om het wegensysteem roge beken, rationeel te wijzigen en de af-ngsterreinen doelmatig te reguleeren. En wel mplistisch had men slechts oog voor de eele schade van over de tienduizend gulden, den storm aangericht. Immers hoe zwaar de zijde van een West-Indische wervelstorm of n ook belast moge zijn, als regenverwekker, eker van een droogte-periode is hij meestal gen, hoe ook met harde hand ons toebedeeld. dien, verlies aan menschenlevens viel bij ons nimmer te betreuren, deerlijke verwoestin-chts luttel te vermelden. Slechts zelden gaat eye", het centrum van een orkaan, over ons

Onze eilanden, nautisch gunstig gelegen aan wegen naar alle windstreken, maken een misch-geographisch geheel uit met „the Vir-nds of the United States" (St. Thomas, St. St. Croix) en de Leeward-Islands van Groot-nnië. Deze zijn de Noordelijke groep der he Kleine Antillen en bestaan uit de „Presi-s" Antigua, St. Kitts-Nevis, Dominica en errat, Oostelijk van St. Eustatius en uit de n Islands: Tortola, enz. noordelijk van St.

er aanteekening dat St. Thomas c.a. zich lijd met succes verzette tegen een admini-ve vereeniging met Porto-Rico, mag met het p de destructieve Willemstadsche politiek te onzen aanzien gevraagd worden, wat Engeland deed voor zijn Leeward-Islands en voor zijn andere Antillen, als St Vincent.

De nuchtere Engelschman, die gelijkheid van Staat tusschen Groot-Brittannië en de Dominions bracht, die Downingstreet uitschakelde in de betrekking tusschen het kabinet van een dominium en de Kroon, behield Downingstreet als bemiddelaar tusschen Opperbestuur en de belangen van zijn Antillen. Hij zocht en vond eerste krachten voor administrators en Commissioners, met onze gezaghebbers te vergelijken, in hoogere instantie m.n. ondergeschikt aan de Secretary of State.

De Landbouwvoorlichtingsdienst hield men, zeer practisch, buiten de koloniale invloeden, die zijn werkzaamheden konden bedillen en ontijdig stopzetten. Vandaar dat de Leeward-Islands, St. Vincent, enz., alle aangewezen op den landbouw en evenzeer door de oeconomische malaise van na den oorlog, door droogte en door plantenziekte getroffen, niet pauperiseerden. Ook de orkaan trof hen in 1924, op de meeste sterker dan bij ons, (Montserrat, Nevis, St. Kitts, waar de British Cotton-Growing-Association de getroffenen met *f* 6000.— bijstond), doch bracht regens, brak op Antigua b.v. een droogte-periode van vier jaar.

17. Ging het de katoenproductie de laatste jaren wat slecht, om de voor de hand liggende reden, dat de Sea-Island, die ook wij verbouwden, de fijnste ter wereld is en de koopkracht der wereld sinds '20 er voor te kort schoot, de Mexican Boll Weevil kortwiekte in Amerika haar cultuur zoozeer, dat de West-Indische eilanden (St. Vincent, Montserrat, Nevis, St. Kitts, Antigua, Barbados, Virgin-Islands) van een lastige concurrent bevrijd raakten. Bovendien men handhaafde in 24/25 de superieure kwaliteit der katoen, wat van vitaal belang is; immers een schoone, zijdeachtige ,sterke en lange vezel bepaalt uitsluitend de hooge waarde. In 25/26 bestreed men verschillende plagen met succes, doch in 26/27 *ging de mode mede spreken,* zoodat heden de afzetmogelijkheid ten zeerste ingekrompen is. Doch *de mode is veranderlijk,* te meer reden om het enthousiasme voor de katoencultuur niet verloren te doen gaan, dus te zorgen, dat de planters bij inkrimping der cultuur een zoo hoog mogelijken prijs voor het product behalen, dat de vezellengte en de qualiteit in 't algemeen niet verloren gaat, dat de opbrengst per akker verhoogd wordt, dat de bewerking met de uiterste zorg geschiedt en het transport naar Manchester zoo goedkoop mogelijk zij. Doch terwijl de Engelsche Antillen de Sea-Island katoencultuur van hun „peasantry" omhoog hielp, speelde het Gouvernement van Curaçao van 1924—27 stommetje, en als straks Manchester zakdoeken en kousen van de zijdekatoen op de markt werpt, dan visschen wij nog verder achter het net. En deed het Gouvernement reeds onderzoek of Twenthe b.v. geen katoen zou afnemen met een korteren vezel, waarop zijn machines ingericht zijn?

18. Tegen ondoordachte emi atie richtten zich de Leeward-Islands ook: "The Emigrant Labourers Act. 1924" bedoelt de emigratie te verhinderen naar die streken buiten de genoemde Kolonie, waar de arbeidsvoorwaarden het lot der emigranten verslechteren mochten.

Op het naburige St. Kitts, zelfs onder den oorlog en onmiddellijk daarna, ging men een dreigenden exodus tegen, door het insulaire leven aantrekkelijker te maken voor de peasantry o.m. door de woningtoestanden te verbeteren en landbouwdorpjes te stichten en met de Government-Cotton-Farm door te gaan.

Ook Montserrat verstevigde de vriendschap met de „peasant-population". £ 1500 leende men uit aan de kleine boertjes en arme planters, ten einde hen in staat te stellen katoen te planten en de arbeidsmarkt te beschermen. De „Montserrat Company", een zakelijk bedrijf, bracht o.m. prachtige ananas voort (1925/26).

De Engelsche Minister van Koloniën zond een landbouwdeskundige naar Dominica, dat geheel van landbouw afhankelijk is, om over de oeconomische omstandigheden van dit eiland een rapport uit te brengen (1924). Midderwijl oogstte het een vierhonderd duizend vaten limoentjes, welker sap men verwerkte. Ordonnanties regelden de nieuwe industriën van tabak en vanille (1925).

Ook Antigua legde zich op de limoencultuur toe, verscheepte reeds in '25 500 gallons geconcentreerd limoensap.

Op de Virginische eilanden was de katoen zeer

tegengevallen, maar de suikerrietoogst was zeer voldoende. Vele kleine planters maakten gebruik van de faciliteiten die het landbouwstation hen bood voor de bereiding van muscovado-suiker, terwijl de bijproducten een goede kwaliteit rum leverden voor plaatselijk gebruik (1924/25).

Gedurende de droogteperiode van '25/26 moedigde de activiteit van het Landbouw-Departement de Virginische planters tot het planten van tabak aan en het landbouwstation maakte van de verkregen bladeren, sigaren, die een gereeden verkoop vonden. In 't kort, de sigaar- en rietindustrie waren zoo veelbelovend, dat zij alle aanmoediging en bijstand van bestuurswege dienden te genieten.

Men ziet, in the Leeward-Islands zijn hoofd- en bijgewas niet verwaarloosd. Het laatste zoo noodig tot „back-bone" verheven: „the minor agricultural industries" ontwikkeld, en alles in 't werk gesteld, den zwarten keuterboer het leven op zijn grondje mogelijk en aangenaam te maken.

Bij onze Ooster- en Noorderburen de landbouw vak-technisch beheerd en geheel aan het spel der politieke krachten onttrokken. Bij ons zelf de vitale landbouwbelangen overgelaten aan kruideniers-politiek. In het fatale jaar 1924 ontviel den Kolonialen raad de rara avis, die als Curaçaosche correspondent der N. R. C. verleden jaar het landbouw-nihilisme van Bestuur en Raad ten aanzien van ons zoo treffend geeselde.

Geen directe sociale bestuursbemoeienis voor onze agrarische wonden, als b.v. uitbreiding van werkgelegenheid in den landbouw, geen indirecte, die de sociale auto-activiteit te gemoet komt met een goede post- en zeilvaartverbinding, maar wel een doen door laten, een verstolen fabricatie van werkloosheid, van pauperisatie, die ons emigratie-rijp maakte voor de Petroleum en het dienstbodengareel op Curaçao.

20. Maar wij zijn toch geen deelen van een Balik-Papangebied, een hoekje van een barbaarsche kust, een tijdelijke vestiging van de Bataafsche, waarover bij het ten gronde gaan — binnen een menschenleeftijd wellicht — zich gerust het oerwoud weer mag sluiten. Ook zijn onze eilanden geen stroopersgebied van Willemstad en naaste omgeving. Wij maakten driehonderd jaar lang deelen van Tropisch Nederland uit. Wij, stippen aan den N.O.-rand van de Caraïbische Zee, zijn staatsrechtelijk gelijk met de drie splinters van de kust van Venezuela. Wij zijn Nederlandsche gemeenschappen, historisch-geographische eenheden, gelijkgerechtigd als gemeenten in het Moederland, wier huishoudingen op Nederlandsch peil gehouden moeten worden. Dezelfde rechtsgrond, waarop Emmen, Sleen, Ammerstol, Schiebroek, Petten, Vaals, Smilde, enz. hulp verleend wordt vanwege het Rijk, geldt ook voor ons, en nog sterker, daar de afschaffing der slavernij onze oeconomische verhoudingen geheel ten onderste boven wierp. Bij doelmatige overheidsbemoeiing behoeven wij geen ƒ 8000.— als Vlieland, geen ƒ 73.000.— als Urk te ontvangen. Evenzeer als men een geëigende welvaartspolitiek voorstaat van het zoo zeer van het overige deel van het Moederland geïsoleerde Zeeuwsch-Vlaanderen en aan den wederopbouw van Drente werkt, zoo behoort ook onze groep aan de peripherie der Caraïbische Zee naar eigen aard oeconomisch op den been gehouden te worden.

Onze bevolking van creolen en kleurlingen is zich min of meer volkomen bewust van den haar toekomenden rechtstoestand.

Elk onzer eilanden heeft zijn eigen burgerlijken stand, zijn eigen archief, zijn eigen Raad van Politie, zijn eigen kerk, maar al bestaat er geen organischen band tusschen onze eilanden en die der Benedenwinden, bij conflicten, in onze welvaartspolitiek, zijn wij feitelijk onderworpen aan de bureaux te Willemstad en aan een Kolonialen Raad aldaar, die zelfs geen vertegenwoordiger is van de overgroote meerderheid der bevolking van het eiland Curaçao. Wij zijn komen te staan tegenover personen en colleges, die precies doen, wat de wet hun niet verbiedt.

21. Doch een goed gebiedsbestuur, doelmatige overheidsbemoeiing, zoowel als het bijparlementje der hooge politiek, de Willemstadsche Raad, hebben zoowel bij zich als bij ons nu eenmaal te waken voor twee groote volksgoederen: oeconomische vrijheid en welwaart op *alle* eilanden. In plaats van het groot-kapitaal op Curaçao welwillend als medewerker te beschouwen, aanvaardde het Bestuur dat als leidsman. Het verlangen van dezen naar ons bruikbaar menschenmateriaal dekte Willemstad in volkomen superpositie. *(Wordt vervolgd).*

COMMENTATOR.

Van Nationalisme tot Federalisme

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM,

Cand.-Notaris.

Het dezer dagen van de hand van den minister-president H. COLIJN verschenen werk *„Koloniale vraagstukken van heden en morg*
vrucht van zijn laatsten tocht door onzen Archi
trekt vooral daarom de aandacht, omdat naast
scherpe uitbeelding van de „Inlandsche beweg
een denkbeeld naar voren gebracht wordt, dat
gemompeld, doch nimmer geheel uitgebeeld is
met den term „federialisme" het best te besten
len is.

Het is, mede in verband met de beschik
ruimte, het voornemen mij te houden aan besc
wingen, aansluitende aan den inhoud van
twee onderwerpen, in verschillende hoofdstuk
neergelegd, al vormt het slothoofdstuk een
kome aanwinst van de nog magere litteratuur
het gebied van de tropisch koloniale staath
houdkunde, zich aansluitende bij verschillende
gevens, cijfers en statistieken, neergelegd in
Gelderen's „Voorlezingen over tropisch kolon
staathuishoudkunde" en het onlangs bespr
jongste werk van Prof. Gonggrijp „Schets e
economische geschiedenis van Nederl.-Indië".

De Inlandsche beweging.

Deze min of meer geheimzinnige term dient
het streven naar onafhankelijkheid van een
glomeriaat van, gelijk Colijn hen noemt, ontwo
de Inlanders aan te geven, die door het door
genoten onderwijs uit den koers zijn geraakt,
meer in eigen kring op streek komen, zonder
ter in den Westerschen sfeer zich thuis te ge
len, de kompasloozen, die misleid door minde
meerdere opgedane Westersche wetenschap en
wikkeling, van oordeel zijn, dat er een natio
eenheid bestaat, Indonesië geheeten, [2]) terwijl
zich zelf nationalisten en Indonesiërs noemen.

Wie eenigermate met de ethnologie op de ho
is van onzen Archipel, zal moeten erkennen, da
een hopelooze verscheidenheid bestaat, niet al
op de verschillende eilanden van Nieuw-Guinea
Sabang, en van de Fillipijnen tot Timor, maar
op de grootere eilanden is te constateeren, dat
eene ras geheel vreemd, om niet te zeggen mi
meer vijandig, tegenover het andere staat en
zich maar tot Java bijv. te bepalen: de Javaan
tra den Madoerees; die verdeeldheid, die stellig
wust moet zijn bij de nationalisten, is thans tijd
begraven, men heeft zich verstaan op de nega
idee, dat ze allen anti-Westersch, anti-Europe
en maar al te vaak anti-Nederlandsch zijn.

De heer Colijn heeft deze beweging onder
loupe genomen en moest alras tot de overtui
komen, dat die leiders der beweging zich allern
als vertegenwoordigers van de Inlandsche sa
leving kunnen opwerpen: hun ontbreekt dan
elk spoor van representief karakter.

Dat de verkeerde weg op onderwijsgebied
slagen, schuld van dit alles is, dat wij onze
agitatoren opgevoed en hun bedje opgeschud
ben, is maar al te waar; was het onderwijs geo
teerd geweest in oosterschen zin, dat de Inla
door het door onze bemiddeling genoten onder
zich dienstbaar kon maken in eigen kring, dan
men nooit aanschouwd, wat thans in onzen
geschiedt.

Dat en hoe de meergenoemde beweging zich
concentreerd heeft in vereenigingen en in stu
clubs, kan de lezer in het Kol. Wkbl. van 30 Au
tus j.l. vinden. De onevenwichtigheid van dat
ven brengt er toe om revolutionnair te zijn, als
zich maar kan verlaten op het feit, dat de versp
ders van revolutionnaire denkbeelden zich even
keeren tegen het Westen (Europa c.q. Nederla
Stellig zal het verkeerd zijn om die beweging n
niet au serieux te nemen, al zijn het voorb
kleine stroompjes, omdat die door inductie an
opwekken kunnen, want de voormannen, gelijk
heer Colijn aangeeft, hameren voortdurend op

[1]) Kol. Weekbl. van 23 Augustus j.l.

[2]) Zeker, als wetenschappelijke term kan „Ind
sië" en „Indonesiër" dienen en wordt dan ook d
verschillende geleerden gebezigd, maar het zou
gek klinken als een Nederlander zich voortaan
diende als Germaan of als Kaukasiër en dit moet
Javaan, die zich Indonesiër noemt, ook voelen.

zelfde aambeeld. En al is de groote massa voorshands onvatbaar voor hare denkbeelden, de practijk heeft aangetoond, dat als men maar voordurend iemand een bepaalden gedachtengang voorhoudt, ten slotte iets daarvan in het brein van het individu doordringt, hoeveel te meer geldt dit voor een onwetende massa.

Naast al dat negatieve, onderkent de schrijver het aanwezig zijn van tal van goede krachten in de Inlandsche samenleving, die den weg naar omhoog op willen, doch dan langs andere banen; deze nu te steunen is een eerste plicht van ons en brengt ons zoo als aanknoopingspunt tot het tweede te behandelen onderwerp: de wijziging in het Indisch Staatsbestel.

Het algemeen plan van Staatsinrichting.

Hoe betrekt nu de heer Colijn de Indische staatsinrichting in zijn beschouwingen?

Nu de gelegenheid was maar al te mooi.

Immers is de omzetting van de Inlandsche minderheid in een meerderheid in den Volksraad bij de Staten-Generaal aanhangig; deze voorgenomen ingrijp in het sinds 1925 in Indische Staatsregeling herdoopte Regeeringsreglement van 1854 [3]) was een gereede aanleiding om over het instituut van den Volksraad zelf eens wat te zeggen. De heer Colijn, altijd een tegenstander van de instelling van dit College geweest, acht dit apparaat al zeer ongelukkig, maakt dat het Gouvernement in de slechtst denkbare positie zit, om te komen tot de onbelemmerde vervulling van zijn koloniale roeping. De groote grief is wel, dat er geen ziel zit in den Volksraad, de zgn. oppositie daarin loopt tegen een caoutchouc wand, zoodat al haar grieven eenvoudig teruggekaatst worden, zij kan niet, als in het parlementaire stelsel, hare eischen doorzetten, doordat de Regeering op een gegeven moment heengaat en de oppositie uitnoodigt om zelf te doen, wat van de Regeeringstafel uit niet mogelijk werd geacht. Nu dien ik den lezer in herinnering te brengen, dat er voor een centraal parlement in Ned.-Indië, naar de leiding van Nederland in onafzienbaren tijd, gelijk de landvoogd in zijn openingsrede van de jongste Volksraadzitting duidelijk zeide, onmisbaar is, geen plaats kan zijn, wat met andere woorden beteekent, dat voorshands de oppositie slechts tot het uitbrengen van hare grieven gedoemd is. Nu bedenke men voorts, dat er tweëerlei oppositie is; die buiten den Volksraad bij de leiders der Inlandsche beweging in al haar schakeeringen, welke wat graag naar de teugels van het bewind willen grijpen en die in den Volksraad zelve, die tenminste grootendeels duidelijk erkend heeft, dat zij de leiding van Nederland voorshands blijft aanvaarden. Aan haar is zeer verwant een groep van weldenkende Inlanders, die den weg omhoog gaarne willen bewandelen zonder dadelijk tot extremiteiten over te gaan. Ten slotte nog de overweging, dat de vertegenwoordiging van al die stammen en rassen in onzen Oost zich heel moeilijk kan afspiegelen in een Centraal lichaam, zoolang de trap van ontwikkeling, waarop bijv. de Papoea en de Dajakker staat, nog zoo hemelsbreed verschilt met dien van den Javaan en den Minangkabauer. De oud-Premier zegt het zoo duidelijk: „de onmogelijkheid om zijn den Inlandschen stempel op het bewind te drukken, blijft voor onafzienbaren tijd bestaan en wordt niet opgeheven, zelfs al bestond de Volksraad geheel uit Inlanders." Vandaar dan ook dat de schrijver koud blijven kon voor al de beweging, die gemaakt werd om de Inlandsche meerderheid in een Volksraad te doen voorkomen.

De oplossing van al die moeilijkheden zoekt nu de auteur in het *federalisme* en wil hij een begin daarmee maken door de eilanden Java en Sumatra elk een afzonderlijk parlement te geven. Er is volgens hem een reëel eilandbesef aanwezig, zoo dat men zich Javaan of Sumatraan voelt. Mij bekruipt de vrees, wil ik al dadelijk er bij zeggen, dat op dat besef in werkelijkheid veel af te dingen zal zijn. Ik noem nog eens de bestaande tegenstelling tusschen Javaan en Madoerees, en wie de Minangkabausche literatuur kent, zal daar tal van verhalen van den voortdurenden strijd van den Alam Minangkabau tegen de Atjèhsche Noormannen lezen. De vraag is, of de tegenstelling, die nu latent is, niet al te levendig zal worden. Ik behoef slechts Europa als voorbeeld aan te geven, waar verschillende eenheden, die door een negatief tenslotte aangebracht, met veel poëzie begonnen, in bloed en tranen eindigen.

De werkelijkheid stelt ondertusschen haar eischen en gelet op de geringe dichtheid van bevolking en het absolute bevolkingscijfer, is het ondoenlijk een afzonderlijk Bataksch, Gajo'sch, Atjèhsch of Maleisch parlement in elkaar te zetten. Voor Borneo, Celebes en den grooten Oost zal vooreerst de tijd nog niet aanbreken, om deelachtig te worden aan de Colijnsche federatie-gedachte. Het bestek laat niet toe om den lezer uit te stippelen de door den Minister-president aangegeven lijn, waarlangs dat parlementaire eilanden-denkbeeld zich zal hebben te bewegen. Het doet er ook niets toe, gelet op het schetsmatige, maar wat juist de waarde van de opvattingen in het boek vervat, verhoogt. Nu men eenmaal met den Volksraad zit, die een belangrijke plaats in de Staatsregeling inneemt, gaat het niet aan, om alweer een grondwetsherziening uit te lokken om dit College te doen verdwijnen, men zal genoegen moeten nemen met het voortbestaan van den Raad. Ook gaat het niet aan, om maar alle bevoegdheden van dit lichaam over te hevelen naar die eilanden-parlementen, gelijk de schrijver ook zelf erkent, daar de objecten van algemeene strekking, die de innerlijke landspolitiek betreffen, overeind blijven staan en door de Indische Regeering in overleg met den Volksraad behandeld moeten worden; begrijpelijk is het, dat de werkzaamheden met dit al tenslotte belangrijk beperkt zullen worden. Zoo komen wij vanzelf op een teer punt: de bestaande staatsregeling voorziet het geval, dat de Indische Regeering en Volksraad ten aanzien van haar door de staatsinrichting voorgeschreven werkzaamheden, niet tot overeenstemming kunnen komen, waarvoor dan het noodige geregeld is. Nu acht de heer Colijn de mogelijkheid van het zich voordoen van conflicten al zeer groot, ziet zelfs de waarschijnlijkheid binnen niet al te langen tijd opdoemen. Worden de botsingen chronisch, dan zal daarvoor een oplossing dienen gevonden te worden of wel een van beide partijen — en het ligt voor de hand dat dit de Regeering zal zijn — geeft toe, maar de bron van conflicten blijft en de toekomst kan tot onverantwoordelijk optreden van de oppositie leiden. Te begrijpen is, dat mocht men overgaan tot het instellen van afzonderlijke eilanden-parlementen, dit tot een andere samenstelling van den Volksraad voeren moet, doch hierop ga ik, evenmin als op de op handen zijnde bestuursreorganisatie (instellen van gouvernementen en provincies) niet in.

Conclusie:

Een man van gezag heeft gesproken, een frisch, duidelijk woord van een staatsman van erkende forschheid, die langs practischen weg de bestaande moeilijkheden tracht op te lossen en als zijn uitweg bevrediging brengt aan de goedgezinde elementen, die den drang op- en voorwaarts langs bedaarden en regelmatigen weg uiten en den nationalisten de erkenning afdwingt, dat in de toekomst voor hen ook daar het pad ligt, dan kan de schrijver middels zijn federalistische gedachte aanspraak maken op dankbaarheid van Nederland en Nederlandsch-Indië.

Het door den heer Colijn naar voren gebrachte dient in ernstige overweging genomen te worden. Hopen wij dat de op het gebied van koloniaal staatsrecht bij uitstek bevoegden in den Lande niet zullen schroomen om hun meening daar tegenover te plaatsen, dan zal dit aan de bezonnenheid van eventueel te doene voorstellen stellig ten goede komen.

[3]) Zie mijne beschouwingen hierover in het Kol. Wkbl. van 10 Maart 1927 en volgende.

Van Week tot Week.

Dinsdag 11 tot Maandag 17 September.

De vluchten naar Indië. Op Do. 13 Sept., 's morgens om 6 uur, is het eerste der 5 vliegtuigen van Schiphol naar Indië vertrokken, bestuurd door de kapiteins G. A. Koppen en E. T. Kengen, terwijl als werktuigkundige de hr. H. M. van Herk en als passagier de hr. Zimmermann, hoofdredacteur van d'Orient, zich mede-maakt.

Het verloop der reis was (tot Wo. 19 Sept.) als volgt: Do. 13 Sept. gevlogen tot Weenen (wegens motordefect werd besloten de tocht niet verder door te zetten) en aldaar overnacht. — Vrij. 14 Sept. vertrek uit Weenen, tusschenlanding te Boedapest, vervolgens doorgevlogen naar Sophia, alwaar overnacht. — Za. 15 Sept. vertrek van Sofia, tusschenlanding te Konstantinopel, aankomst te Aleppo en aldaar overnacht. — Zo. 16 Sept. vertrek naar Bagdad, aldaar gearriveerd en overnacht. — Ma. 17 Sept. vertrokken van Bagdad, tusschenlanding te Boesjir, aankomst te Bender Abbas en daar overnacht. — Di. 18 Sept. vertrek naar Karachi, aldaar gearriveerd en overnacht. — Wo. 19 Sept. vertrek naar Calcutta, via Nasirabad.

Van onze Adverteerders

MODE-ACADEMIE J. & G. DE GRAAF.
Anna-Paulownastraat 18 a, Den Haag.

Het is ons een genoegen, speciaal voor onze lezeressen, een woord te wijden aan de *Mode-vakschool* van de dames *J. & G. de Graaf, Anna Paulownastraat 18 A, Den Haag*.

Deze school, dewelke in haar 27-jarig bestaan blijk heeft gegeven aan een werkelijke behoefte te voldoen, is voor zéér vele damesleden van „Oost en West" een goede bekende.

Immers, vele dames hebben aan de opleiding in deze school voor haar verder leven een bestaan te danken, niet alléén als naaister of coupeuse, doch velen ook als lerares of patronenontwerpster. Daarnevens hebben vele Indische dames in Indië goed rendeerende posten in zaken gekregen of wel, hebben zij voor eigen rekening een zaak begonnen, die door 't grondige onderricht van de dames De Graaf uitstekend marcheerde. De directrice, die steeds in connectie staat met de Fransche Coupe d'Ecole, volgt altijd de nieuwste methoden volgens de Fransche coupe, daar het streven van de directie is, een *degelijke* en *goed passende* coupe te onderrichten. De gevolgde methode is dáárom zoo gemakkelijk, omdat voor *elken* lichaamsbouw deze coupe kan worden berekend; daar deze methode een der *allernieuwste* is en door de *geroutineerde* naaisters en kleermakers gebruikt wordt, raden wij speciaal de Indische dames met klem aan, met deze methode kennis te maken. Gezien het groote aantal jaren, dat wij deze instelling kennen, kunnen wij niet anders dan met klem deze modelinrichting warm aanbevelen.

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE ST

Het tweede vliegtuig (bestuurders de hr. J. J. Moll en luit. M. van Mazelen, werktuigkundige de hr. S. Elleman) vertrekt Do. 20 Sept., 's morgens om 6.15, van Schiphol.

De Indische paragraaf in de Troonrede. Met betrekking op de Indiën heeft Hare Majesteit de Koningin bij de plechtige opening der Staten-Generaal op Di. 18 Sept., het volgende gezegd:

De politieke toestand in Nederlandsch-Indië, hoewel voortdurende waakzaamheid vereischende, is, vergeleken bij dien van het vorige jaar, verbeterd. Het bedrijfsleven verheugt zich over het algemeen in een normalen bloei.

De economische ontwikkeling van Suriname, hoewel nog steeds onzeker, vertoont enkele lichtpunten, welke beloften voor de toekomst kunnen inhouden. De cultuur van Liberiakoffie blijft gunstige resultaten opleveren, de bauxietwinning ontwikkelt zich krachtig en het houtbedrijf vertoont een onmiskenbare opleving.

De economische opleving van Curaçao blijft aanhouden.

Druk bezoek van den Pasar Gambir. De Pasar Gambir (jaarmarkt) te Weltevreden is door 464.000 personen bezocht, hetgeen 90.000 meer is dan het aantal bezoekers van het vorig jaar. Aan entreés werd ontvangen *f* 119.000, of *f* 20.000 meer dan het vorig jaar. (Aneta, 10 Sept.).[1])

Assistent-resident van Zijll de Jong. Aan den ass.-res. van Bengkalis, den hr. A. F. A. van Zijll de Jong is, op diens verzoek, eervol ontslag uit 's lands dienst verleend, ingaande 5 Jan. 1929. (Aneta, 10 Sept.).

Mr. de Witt †. Te Soerabaja is plotseling overleden Mr. de Witt, advocaat. (Aneta, 10 Sept.).

Scherius †. Te Malang overleed plotseling de heer Scherius, oud-administrateur van de suikerfabrieken der Int. Crediet- en Handelsver. Rotterdam. (Aneta, 10 Sept.)

De Gouverneur-Generaal op reis. Den 10en Sept. is de Gouv.-Generaal te Bandjermasin gearriveerd en aldaar, evenals in andere door Z.Exc. op Borneo daarna bezochte plaatsen, met groote geestdrift ontvangen, óók door de inheemsche bevolking.

Jhr. W. J. E. van Riemsdijk †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 47 jaar, overleden Jhr. W. J. E. van Riemsdijk, luitenant-kolonel der cavalerie O.-I. leger, Officier van de Oranje-Nassau-orde.

L. E. J. van Kerckhoff †. Op den leeftijd van 62 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer L. E. J. van Kerckhoff, notaris te Poerworedjo.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „N. Rott. Ct.".

Met pensioen. De luitenant-kolonel der infa van het O.-I. leger H. IJssel de Schepper November a.s. den dienst met pensioen laten.

Aanslagen op Assistenten bij de cultures op Oostkust. In het Siantarsche zijn de laats ken zes aanslagen van koelies op assist voorgekomen en wel 2 op de onderne Sibarau, 2 op Bahsoembo, 1 op Naga en 1 op Soengei Parit. (Aneta, 12 Sept.).

Pokken in Siantar. In de kampong Boga Be het Siantarsche (Sum. O.K.) zijn 60 ge van pokken voorgekomen, waarvan 1 doodelijken afloop. (Aneta, 12 Sept.).

Generaal Snijders naar Indië. Generaal b. d. Snijders zal zich Woensdag, 19 Septemb per trein op reis naar Genua begeven en daar per s.s. Christiaan Huygens naar B reizen, teneinde gevolg te geven aan de noodiging van de Nederlandsch-Indische eeniging voor Luchtvaart om de opening luchtverkeersdiensten op Java te komen nen. Deze opening zal vermoedelijk tweede helft van October plaats vinden generaal denkt ongeveer een maand in landsch-Indië te vertoeven.

Het verbanningsoord Boven-Digoel. Naar aanl van artikelen in de N. Rott. Ct. over „He banningsoord aan den Boven-Digoel", w o.m. gewezen wordt op de sterk toene

malaria aldaar, heeft het Kamerlid Cramer aan den Minister van Koloniën eenige vragen gesteld en inlichtingen verzocht omtrent de hygiënische (en ook economische) problemen in genoemd interneeringsoord.

[Bedoelde artikelen zijn afgedrukt in de N. R. Ct. van 8 Sept. (Avondbl.), 9 Sept. (Ochtendbl.), 11 Sept. (Avondbl.), 13 Sept. (Avondbl.) en 15 Sept. (Avondbl.)]

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Boeatan's Feestdag.

Op 3 Augustus j.l. herdacht „Boeatan" den datum, waarop 25 jaren geleden de Koninklijke goedkeuring op hare statuten werd verkregen, met, in allen eenvoud, op het thee-uur in de Toonkamers van Heulstraat 19 te 's-Gravenhage belangstellenden in de gelegenheid te stellen den Raad van Beheer van Boeatan geluk te wenschen met dit feit. Daarvan werd, niettegenstaande het toen juist vacantie- en reistijd was, ruim gebruik gemaakt. 't Was er aardig druk in de, met vele bloemenhulden, fleurig versierde zaaltjes. Er waren ook vele telegrafische en schriftelijke felicitaties ingekomen — o.a. van den belangstellenden Burgemeester van Den Haag — en de pers heeft zich niet onbetuigd gelaten. Toch zal Professor *J. A. Loebèr Jr.* wel gelijk hebben, die zijn aan Boeatan's jubileum gewijd artikel in het jongste Augustusnummer van „De Indische Gids" besluit met de woorden:

„Maar ik geloof stellig, dat het „Boeatan" meer voldoening zou geven, zoo zich, als feestgave, een comité van toonaangevende mannen en vrouwen vormde, dat haar eindelijk — dat is na 25 jaar — in staat zou stellen, om met kracht *het groote gebied zijner voorgenomen werkzaamheden voluit te gaan ontginnen, in het belang van Indië, dus ook van Nederland.*

„Wat op andere Indische gebieden mogelijk is, bewijzen de paleizen van het Koloniaal Instituut te Amsterdam, met vele millioenen opgericht.

„Met even zoovele duizenden zou het mogelijk zijn Boeatan op vasteren, ruimeren grondslag te fundeeren, om het groote doel te bereiken: de honderdvoudige sierkunst van Indonesië *een groot afzetgebied in Europa te verschaffen.*

„Eene betere hulde is voor degenen, die Boeatan dragen èn schragen, niet denkbaar!"

Zoover is het tot heden nog niet gekomen, de tijden zijn er denkelijk nog niet rijp voor. „Men" vindt Boeatan's streven waarschijnlijk te „idealistisch", ziet er den praktischen kant, die er evengoed aanzit, nog niet voldoende van in. Doch ... „zij, die gelooven, haasten niet". De Raad van Beheer van Boeatan, die dadelijk eene verlenging der bestaande statuten voor nog 25 jaren heeft aangevraagd, zal zeker, vol vertrouwen in het goed recht van het beoogde doel, zijn taak met voortdurenden ijver en onverflauwde toewijding vervolgen, daarin door belangstellende geestverwanten geschraagd.

Er heeft zich een comité gevormd, met, zooals wij reeds de vorige week hier meldden, mevrouw S. van Lier—Enthoven aan het hoofd, dat het 25-jarig bestaan van Boeatan nog eens feestelijk wil herdenken, op 27 *October* aanstaande, in *Theater Seinpost*, met o.m. de opvoering der Indische regeerings-films, voor dat doel door het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen afgestaan. Er zal zoowel een middag- als een avond-voorstelling worden gegeven, met Indische muziek en Indische buffetten, terwijl toegang daartoe verkregen kan worden door het nemen van één of twee aandeelen à *f* 1.— in Boeatan's loterij, welker trekking vóór 1 Januari a.s. moet plaats hebben.

De mooie prijzen ter waarde van ± *f* 1000.—, welke daarvoor ter beschikking zijn gesteld, liggen gedeeltelijk voor het uitstalraam en verder in het verkooplokaal van Boeatan ter bezichtiging en zullen zeker den lust tot meedoen bij voorbijgangers en bezoekers aanwakkeren, want zij, die bovengenoemd filmfeest bijwonen, hebben tevens de kans zoo iets fraais van Indonesisch handwerk te trekken.

Ook een alleszins aanbevelenswaardig bezoek aan de j.l. Zaterdag geopende tentoonstelling van Indische weefsels en batiks bij de firma *Metz en Co.* (*Liberty agency*), Hoogstraat 10, te 's-Gravenhage, zal daartoe ongetwijfeld opwekken. Hoe mooi komt daar het onderscheiden weefwerk van bijna alle eilanden van den Archipel uit, eenvoudig in hun volle lengte langs de wanden uithangend, maar ook bij wijze van gordijn, als meubelbekleeding en voor kleinere gebruiksvoorwerpen, o.a. als kussens, theewarmers en taschjes, toegepast.

Boeatan, die helaas nog altijd zoo klein behuisd is, zou alle reden hebben jaloersch te zijn op deze groote uitstalruimte, hoewel er zich tevens in verheugend, dat deze verkoopstentoonstelling door zulk een, ook op kunstnijverheidgebied, goed bekende firma ondernomen, stellig bij zal dragen tot bevordering van haar doel: „de sierkunst van Indonesië een grooter afzetgebied in Europa (en daarbuiten) te verschaffen". In elk geval opent deze hoopvoller vooruitzichten, dan het ondervolgend akelig pessimistisch gestelde artikeltje van den heer *Joh. F. Snelleman*, dezer dagen door de „Nwe Rott. Ct." en „Het Vaderland" onder de „Indische Berichten" opgenomen, onder den kleineerenden titel:

„Leelijk Indisch goedje".

„Ja, die „Kunstnijverheid" heeft een langen doodsstrijd. Spreekt men van superieur Sumatraansch gietwerk, dan wordt al gauw de laras Soengei Poear genoemd in de Padangsche Bovenlanden, als centrum van het bedrijf. Boyle schreef in 1894 (T. v. nijv. en landb. in N.-I. al. 49, bl. 17), dat de kopergieterij uitsluitend in deze laras, bepaaldelijk in de negarieën Kapala Kota en Tengah Kota door een zestigtal personen werd beoefend. Er spreekt niet bijster veel waardeering voor het Soengei Poearsche gietwerk uit hetgeen hij erover mededeelt. Westenenk (Weekbl. voor Indië, 26 Nov. 1905) schrijft, dat de voortbrengselen van die streek niet zijn te vergelijken met het koperwerk van vroeger; „er is geen vraag naar waardevolle koperen voorwerpen. Vóór den Atjeh-oorlog moet er een levendige handel bestaan hebben in Soengei Poearsch koperwerk; Atjehsche handelaren lieten soms voor duizenden in de maand aanmaken en verhandelden het in Atjeh en op 't Malakka-schiereiland; in Atjeh vindt men dan ook overal dit koperwerk nog, maar na het uitbreken van den oorlog was het met den invoer gedaan."

„In het begin van 1907, dus een en twintig jaar geleden, is hier aangekomen het „Verslag nopens den *Pasar Gambir*, gehouden op het Koningsplein te Weltevreden, van 23 Aug. tot 2 Sept. 1906". Men weet, dat bevordering van de inlandsche nijverheid het hoofddoel dezer jaarmarkt was; maar de jury was niet tevreden, vond, dat er meer te laken dan te prijzen viel, dat het ingezonden werk in menig opzicht meer sporen van afroffelen dan van degelijken arbeid toonde. De inlander, zoo staat er, gaat slordiger werken, naarmate het verkoopen zijner artikelen hem vergemakkelijkt wordt. Vooral bleek dit sterk bij de honderden kilo's koperwerk door Soerabaja ingezonden; nagenoeg alle stukken waren inferieur van gietsel, slecht van afwerking en bedroevend van ornamentatie. Ook naar den vorm degenereert het vaatwerk; vele nabootsingen van westersche dingen; bij de beeldsnijders gebrek aan goeden smaak; de weefsels van inlandsche getouwen opgezet van slecht geverfde garens, onvoldoende ingeslagen; het batikwerk was over 't algemeen niet van de eerste soort.[1]

„In de courant van 9 Juni 1907 is een gedeelte van 't Verslag overgenomen, en duidelijk staat daarin vermeld, dat grosso modo beneden het middelmatige blijft, dat er in den Archipel wordt gemaakt. Het Verslag kondigde aan, dat er van regeeringswege weer nieuwe onderzoekingen op nijverheidsgebied op til waren, en noemde dit een te waardeeren gebeurtenis. Daarover kan men lezen in de courant-artikelen van dezelfde maand, kolommen vol, die zijn verschenen naar aanleiding van het overzicht van 't „Verslag nopens den Pasar Gambir". En gelukkig is toen tegengesproken, dat er eigenlijk niets goeds van ginds komt, zijn te voorschijn gebracht de batiks en weefsels, wapens, het snijwerk in bamboe, het vlechtwerk. Wat er destijds, 20 jaar geleden, had moeten gebeuren, werd nagelaten; wat nutteloos, zelfs schadelijk was, is geschied. We waren destijds op den verkeerden weg en nog altijd gaan we in die richting voort, met volharding hopend, dat we aan een goed eind komen. Wat mij betreft, ik geloof niet, dat er, zelfs langs een beteren weg, nu nog iets goeds valt te bereiken. Het is te laat.[2] En bij ondervinding weet ik hoe gering thans de waardeering is voor al het schoons in vorm en kleur, in lijn en maaksel. Stemming flauw."

Wij moeten hier de vraag stellen: Hoe is het mogelijk, dat de heer *Joh. F. Snelleman* in enkele dagen tijds zóó totaal van opvatting in deze kan veranderen? Want in zijn aan het 25-jarig bestaan van Boeatan gewijd artikel in „Het Koloniaal Weekblad" van 2 Augustus j.l. slaat hij toch een geheel anderen toon aan. Daar lezen wij o.m. — en het is goed dat hier nog eens weer te geven:

Moeten we ons bemoeien met de menschen, die dit alles maken? Zoo weinig mogelijk, dunkt me. Er zal wel eens een en ander verloren gaan, langzaam verdwijnen, maar alles behouden kunnen we toch niet; *tout passe* *) en zoo voort. Zóó superieur zijn we niet, dat we wijsheid moeten brengen aan deze bruine broeders. Wat brengen wijzelven voort in deze branche? Voor opvoeders zijn we bijster ongeschikt, staan we in deze vakken niet hoog genoeg, noch in het weven, noch in het kopergieten en ciseleeren, noch in het bamboesnijden of in het smeden van ijzer, ook niet in het snijden in hertshoorn en ander hoorn. Zij zouden onze meesters kunnen zijn, wij nooit de hunne.

„Van al het mooie werk, dat Boeatan naar ons land heeft gelokt, heb ik in den loop van vele jaren dikwijls genoten, en menigmaal een goed stuk gekocht voor het Rotterdamsch Museum. Het heeft mij genoegen gedaan, dat de zaak, trots velerlei ongunst, is blijven bestaan en, vooral, dat de voorraad *in gehalte niet is achteruit gegaan.*[4] Ik zag er een dezer dagen zeer mooie weefsels; goed koperwerk; nieuwerwetsche, maar goed gesneden Timorsche tibaqs; prachtige bamboe-kokers van Borneo, met voortreffelijk gesneden ornament, inderdaad *oude*[5] stukken — wie nu eens heel iets moois wil koopen moet zich een van déze aanschaffen; ook is er de gendèr, het beste veeltonige instrument van de gamelan, en de ééntonige gong, die bij ons te lande heeft leeren brommen tegen etenstijd; verder vindt men er „gevoelig" vlechtwerk, zooals thans de term is — eigenlijk moest er een agent aan de deur staan om het publiek bij kleine troepjes binnen te laten."

De heer Snelleman bedoelt dus, dat er véél meer in Boeatan gekocht moest worden. Dit zijn wij volkomen met hem eens. Het groote publiek voelt er nog niet genoeg voor, moet nog meer leeren waardeeren, maar gelukkig neemt de belangstelling langzamerhand toe. Pessimistisch, kleineerend schrijven, als dat in genoemde dagbladen, kan er echter niet bevorderlijk voor zijn. Men houde zich liever aan de volgende uitspraak, eveneens van den heer Snelleman, in hetzelfde „Koloniaal Weekblad":

„Het is jammer, dat Boeatan financieel niet sterk is, want de massa goed, die in de zaak aan de Heulstraat is geborgen, zou, in grooter ruimte uitgestald, een sterk lokkende aantrekking hebben; misschien zou iets meer reclame aan de zaak ten goede komen; men moet immers met zijn tijd meegaan?"

Men helpe dus mede reclame voor de goede zaak te maken, zoowel door op te wekken tot het bezoeken der tentoonstelling èn in Heulstraat 19 èn in Hoogstraat 10 als vooral ook tot deelname aan „Boeatan's Feestdag op 27 October a.s. in Seinpost!

---

[1] Op dit alles werd reeds door de latere oprichters van „Boeatan" gewezen in 1898, tijdens de „Tentoonstelling van Vrouwenarbeid" te Scheveningen. Een der oorzaken daarvan werd toen terecht gezocht in gebrek aan kennis en onderscheidingsvermogen desbetreffende bij het gros der koopers. — *Red.*

[2] In stede dan in zulke vage termen af te keuren, zou de heer Snelleman beter doen met nauwkeurig aan te geven, wat z.i. gedaan moest worden. Want het is immers *nimmer* „te laat" om ten goede te keeren! *Red.*

[3] „*Sauf l'amour*" vult het Fransche spreekwoord terecht daarbij aan. Juist de liefde — wederzijds — kan immers zooveel ten goede keeren en behouden! *Red.*

[4] De cursiveering is van ons. — *Red.*

[5] Van bevoegde zijde werd ons verzekerd, dat deze stukken even „nieuwerwetsch" zijn, d.w.z. van jongen datum —, als bovenbedoelde tibaqs, waardoor de kunstwaarde echter niet vermindert. — *Red.*

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De politieke situatie.

De politieke situatie wordt door *De Loc.* (10/8) kort aangeduid met te zeggen dat de *Inlandsche* partijen niet bevredigd, de *Chineesche* niet tevreden en de *Europeesche* kringen bepaald ontevreden zijn. Er is geen *Inlandsch* nationalist der Regeering nader gekomen door het gevoerde beleid; de jongste uitspraken van den Landvoogd hebben in dien kring het bereikte ongedaan gemaakt en den extremisten meer vat gegeven dan ooit, zoodat zij de meer bezadigden opnieuw verlegen maken. Het bewijs is andermaal geleverd, dat concessies aan een kleine groep felle agitators erger dan vruchteloos zijn. Een vast en doelbewust beleid, dat zijn kracht niet in woorden en politieken handel, maar in daden voor het algemeen belang zoekt, brengt beter resultaat. Ten opzichte van de *Inlandsche* groepen heeft men niets gewonnen. De genegenheid van de *Chineesche* groep, ook van de gematigdste, heeft men verloren, doordat de rasgegeven beloften nog immer niet zijn ingelost en zij zich niet ten onrechte bekneld voelt. In *Europeeschen* kring deed men, terwille van de verhouding, afstand van de scherpe vormen der oppositie. Gerust is niemand; een verzoenend woord werd telkens weer gevolgd door Besluiten, die daarmede in tegenspraak schenen; en men weet niet wat de toekomst brengen zal. Daarbij ontbreekt een organisatie, waardoor men zich kan laten gelden en een tegewicht kan scheppen tegen degenen, die een publieke tribune vinden voor het verkondigen van denkbeelden, die de groote meerderheid der samenleving gevaarlijk acht. Zoo is de toestand, zoo objectief mogelijk aangeduid.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (26/7 en 1/8 „De Inlandsche bestuursdienst"), de *Deli Crt.* (10, 11 en 13/8 „Het Koloniale vraagstuk van dezen tijd") en de *Java-Bode* (8/8 „De wijziging der Ind. Staatsinrichting").

„Nationale concentratie". Koloniale politiek.

De Loc. (11/8, blz. 33 en 34) constateert dat de groote groep van *Europeesche ingezetenen* van Indië — van ambtenaren en particulieren, werkgevers en werknemers, wier leven en werkkring zoo gansch gescheiden en verschillend is, doch wier belangen alle in Indië wortelen en die zich tezamen gevoelen Nederlanders in Ned.-Indië — voor de harde werkelijkheid staat, dat zij noch in eenige bestaande politieke partij, noch in eenige georganiseerde groep de woordvoerders vindt, die haar groote en duurzame belangen, in zoo menig opzicht samenvallend met het algemeen belang van Indië, bepleiten; en dat zij evenmin de leiders vond, die haar goede, gezonde, nationale beginselen tot uiting zouden brengen. Het blad wijst op de noodzakelijkheid en op het goed recht van een nieuwe partijvorming en op het gevaar van onthouding, en is van meening dat zoo men *thans* de kracht niet vindt om de gewekte belangstelling voor de openbare zaak in Europeeschen kring te benutten tot constructief en duurzaam werk, daarbij niet slechts het Nederlandsch belang in Indië, maar land en volk van Indië zelf ernstig worden geschaad!

De lang niet malsche „eischen" betr. de koloniën, van ir. Cramer (S. D. A.P.) op het congres der Tweede (Socialistische) Internationale te Brussel (*Bat. Nwsbl.* 11/8 „Soc. beleid" en „Kol. politiek") verwierven slechts het gejoel der „ware" nationalisten (Chineezen, Marokkanen en „Indonesiërs"). „Ware" nationalisten bekommeren zich niet om het lot der massa, wenschen geen ontwikkeling, maar alléén de vrijheid, het hoogste goed, zij het dan, dat men er het materieele leven niet bij houden kan.

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.* (7/8 „De Volksraad gesloten"), het *Soer. Hbl.* (7/8, 3de bl. „Geheime Volksraadszitting") en de *Java-Bode* (10/8 „P.E.B.-vragen").

Boven-Digoel.

Villanus vertelt in het *Soer. Hbl.* (6 t/m 10/8) over *het verbanningsoord aan de Boven-Digoel.* De kolonie is gesticht, niet om lieden, die bij de relletjes misdaden hebben begaan, te straffen, maar om hen, die voor de samenleving in Ned.-Indië door hun overtuiging of houding gevaarlijk zijn, op afdoende wijze uit de maatschappij te verwijderen. Het is een maatregel tot verzekering van orde en veiligheid, zoowel voor ons zelf als voor de Inlandsche bevolking. Communisten, die als zoodanig strafbare feiten hebben gepleegd, zullen eerst naar Tanah Merah worden overgebracht na hun straf te hebben ondergaan. Een strafkolonie is Tanah Merah daarom niet; slechts *een isolatiekolonie.* Wie, zooals *Villanus* (Dr. Van Blankensteijn), de Russische propaganda in het verre Oosten van nabij aan het werk heeft gezien, moet beseffen welk een gevaar een revolutionnair-communistische kern in Ned.-Indië oplevert, zoodra zij onder den invloed van die destructieve propaganda komt. Daartegen schieten de gewone justitioneele en politioneele middelen van verweer te kort, juist omdat die propaganda speculeerde op het uitsluitend gebruik van deze middelen. Het doel van hen, die van buitenaf *het Indische communisme* en *extreme nationalisme* voor hun wagen spanden, was dan ook niet iets blijvends te bereiken, maar om op grond van speciaal Russische overwegingen zooveel mogelijk onheil aan te richten. Het doel der Russen was: terroriseeren der mogendheden; en het voornaamste middel om de Inlandsche menigte daarbij te krijgen was weer: het terroriseeren van de menigte. Glashelder blijkt dit o.a. uit het gedegen rapport betreffende de ongeregeldheden op de Westkust van Sumatra. Dit gevaar, dat, zonder het Nederlandsche gezag als zoodanig ooit te kunnen omverwerpen, desniettemin vreeselijke rampen had kunnen teweegbrengen voor de Europeesche en Inlandsche maatschappij in Indië, moest zoo afdoende mogelijk uit den weg worden geruimd. Tot een bloedbewind in den trant van de Tsjeka der revolutiejaren zijn wij niet in staat. Ook is het niet vol te houden. Deportatie wèl. De radicale leiders te Tanah Merah hebben ons beleid het best begrepen. Sommigen zijn reeds bereid gebleken te erkennen dat zij zelf, als overwinnaars, heel wat hardhandiger dan wij zouden zijn opgetreden. Hun verblijf aan de Boven-Digoel beschouwen zij als de consequentie van hun nederlaag; dat besef maakt hen handelbaar. Verbanning naar onherbergzame landen is altijd als een der zwaarste vormen van straf beschouwd. En Tanah Merah is niet het liefelijkste der verbanning naar onherbergzame landen is altijd als een der zwaarste vormen van straf beschouwd. En Tanah Merah is niet het liefdelijkste der verbanningsoorden. Men spreke dus niet van „luieren op gouvernementskosten". De verwijdering van de communisten uit de maatschappij is zeer hard aangekomen. Veiligheidsmaatregelen kosten geld. Leger, vloot, politie, gevangenissen enz. zijn er om het te bewijzen. De relletjes hebben een nieuwe behoefte geschapen, waarin zoo goedkoop mogelijk moet worden voorzien. Onderstand zal in die streek nog lang moeten worden toegekend. Het transport maakt de prijzen heel hoog. Op één ding zij men voorbereid: Niet alleen om economische redenen kan de vestiging aan de Boven-Digoel mislukken. Het gevaar is op het oogenblik volstrekt niet denkbeeldig, dat zij mislukt om *hygiënische redenen.* De *malaria* neemt sterk toe; de dokters spraken van een „ontploffing" in den laatsten tijd. De gevallen, welke ter kennis van de geneeskundigen komen, worden veel talrijker, naarmate het terrein verder wordt opengekapt. De gevreesde zwartwaterkoorts is niet meer zeldzaam. De sterftecijfers zijn echter nog verre van ongunstig. Men bedenke wel — en ook dit weer ter illustratie van cynische opmerkingen, die men in Indië vaak kan hooren — *onze reputatie, d.w.z. onze positie als koloniale mogendheid,* zou weinig zijn gebaat bij een sterfte-ramp aan de Boven-Digoel. Wij maken er aanspraak op in dezen teerhartiger te zijn dan de Russen; bovendien zouden wij ons niet den roep kunnen veroorloven, welken Noord-Siberië en Cayenne genieten. Men beseffe wel: Zelfs als zij niet verbannen waren, zouden de 1500 mannen, vrouwen en kinderen, die weldra te Tanah Merah gevestigd zullen zijn, voor onze positie als koloniale mogendheid niet zoo gevaarlijk hebben kunnen worden, als wanneer hun kolonie voor een belangrijk deel zou uitsterven. Het hygiënsich probleem aan de Digoel draagt op het oogenblik een zeer ernstig karakter. De invoering van *civiel bewind* was noodzakelijk geworden. Zeer zeker blijkt dit het juiste bestuur voor Tanah Merah, als het met v[…] doende beleid en tevens met voldoende beslisth[…] wordt gevoerd. Met praten is daar vrijwel alles [...] bereiken. Mits er geen onzekerheid ontstaat [...] opzichte van de vastheid van het gezag. Dan [...] men de lieden in de war brengen. Het best[...] vreest op den duur een slechter worden van [...] gehalte. Het zegt: „wij hebben tot nu toe de beste [...] intelligentste elementen gekregen; waarschijnl[...] staat ons nu een nalezing van den repaille-aanh[...] te wachten. Het soort wordt ten minste zichtb[...] minder. Bovendien zullen langzamerhand de [...] vangenissen haar poorten naar de Boven-Dig[...] openen. Het einde van den straftijd van vele m[...] dadige elementen onder de relletjesmakers nad[...] Dat zal geen aanwinst voor Tanah Merah zijn."

Het *Bat. Nwsbl.* (14/8) schrijft over „Rusla[…] en „Rusland's olie", het *Soer. Hbl.* (7/8, 3de [...] over „De suikerriet-expeditie in N. Guinea", [...] *Deli Crt.* (15/8) over „Uit N.-Guinea's binnenla[…] en „Paloeweh".

Blanke landbouwers in N.-Caledonië.

J. V. bespreekt in de *Java-Bode* (10, 11 en 13[…] de bevindingen van de Ned.-Indische arbeids[…] spectie in N.-Caledonië. Het verschijnsel van [...] op het veld in de tropen arbeidenden blanke he[…] voor Britten en Franschen niets bijzonders, alth[…] niet zoo iets bijzonders als het voor de Nederl[…] ders is. Op het eiland Nieuw-Caledonië, sedert 1[…] Fransch bezit, drijven duizenden Fransche „[…] lons" landbouw. Het meerendeel der „colons" in het land geboren uit Fransche ouders; ve[…] van hen kunnen teruggaan, maar zij denken [...] niet aan. De „colons" houden van hun geboo[…] grond; zij hebben er een eigen nieuwe sociale [...] meenschap gesticht, maar werden onbewust [...] een nieuw volk met eigen zeden en gewoonten [...] eigen belangen. In 1926 waren er 16897 blank[…] van wie 12665 van Fransche afkomst. De toe[…] ming van personen van Fransche herkomst [...] 1069 zielen in 5 jaren. Het klimaat van N.-Ca[…] donië wordt door Europeanen zeer aangenaam [...] vonden; de temperatuur schommelt tusschen 25° en 33° C. De gezondheidstoestand van de Europ[…] nen en vooral die van de buiten-arbeidende kle[…] landbouwers is zeer goed, trouwens die van de J[…] vaansche koelies evenzeer. Opmerkelijk is het gr[…] te aantal blanke grijsaards. In de gezinnen der lan[…] bouwende blanken treft men vaak 6 tot 9 kinder[…] aan. Van de vrouwen zijn er reeds van 3 tot 4 [...] slachten in het land. Ook hier, evenals in Espir[…] Santo (Brazilië) onder de Duitsche klein-landbo[…] wers, zijn de Ned.-Indische bange verwachting[…] omtrent *het physiek in de tropen* na 4 geslacht[…] gelogenstraft.

De Fransche „colon" verkrijgt den *domeingro[…]* van het gouvernement *in eigendom.* In de eer[…] plaats is er *klein-landbouw;* de groot-landbouw [...] een natuurlijke groei van klein-landbouw. De kle[…] landbouwer ontgint het oerbosch met behulp [...] een paar Kanaka's. Hij zorgt er voor zoo spoe[…] mogelijk eenige snelgroeiende voedselgewassen [...] den grond te hebben en voedt zich aanvankel[…] hoofdzakelijk met de opbrengst van de hert[…] jacht. Er wordt met zeer weinig of met heelem[…] geen kapitaal begonnen. Als de „colon" eenm[…] door den eersten moeilijken tijd heen is, pakt [...] alles aan, wat later maar eenig voordeel kan [...] leveren: maïs-, rijst- (op drogen grond), koffie-c[…] tuur, veeteelt, pluimvee-teelt enz., maar alles z[…] in 't klein. De oudere klein-landbouwbedrijven z[…] van 25 tot 40 H.A. groot; op de jongere zijn so[…] slechts een paar H.A. beplant. Al naar gelang [...] de grootte van het perceel helpen hem 2 tot [...] Javanen. De „colon" werkt met de Javanen „gel[…] op"; de kinderen helpen de ouders op het ve[…] Langzaam-aan wordt het bedrijf ontwikkeld en u[…] gebreid. Thans zijn er „colons", die op hun perc[…] werken met electrisch gedreven ploegen en derg[…] lijke moderne landbouw-werktuigen. De product[…] (snijboonen, katoen, maïs, koffie, copra, gecons[…] veerd vleesch) worden met kuststoomers en lan[…] de schaarsche wegen naar de hoofdstad Noum[…] gevoerd. *J. V.* is overtuigd dat er *in den Ned.-In[…] schen archipel streken zijn waar het voorbeeld d[…] „colons" van Nieuw-Caledonië gevolgd kan worde[…]* Het belangrijke rapport van den inspecteur v[…] den arbeid 1ste klasse, den heer D. B. W. van A[…] denne, zal de oogen van meerdere twijfelaars vo[…] die mogelijkheid openen.

Aandacht verdienen: het *Soer. Hbl.* (4/8, 2de b[…] „IJzer en nikkel in Indië"), het *Bat. Nwsbl.* (9/[…] „De Japansche zijdecultuur in Indië"; 11/8 „[…] ontwikkeling van Z. W.-Sumatra"), *De Loc.* (6 e[…] 9/8 „De arbeidstoestanden in Z.-Asahan; 7/8 „He[…] verband") en de *Deli Crt.* (14/8 „Planter en koelie")

Van verlof teruggekeerd.

De heer *J. J. van der Laan,* hoofdred. van d[…] Deli Crt., keerde van Europeesch verlof terug (*D. C[…]* 16/8). Na alle genietingen van een buitenlandsch[…] verlof is dàt dan toch eigenlijk de grootste vreug[…] de: teruggekeerd te zijn in de omgeving, die in den loop der jaren zoo lief is geworden en tot den ar[…]

heid die zooveel voldoening kan geven. Men voelt dat men weer „thuis" is en dan vraagt men zich af waarom men eigenlijk toch wel met verlof is gegaan. Maar dan herinnert men zich weer het vele nieuwe en frissche dat men elders gezien heeft, de vele menschen die men ontmoet en gesproken heeft, en het vele dat er toe bijgedragen heeft dat men zich weer eens ontworsteld heeft aan den verstikkenden indruk van de eigen kleine omgeving, waar men in den loop der jaren alles weer is gaan zien door een specialen bril, die niet altijd meer even zuiver en scherp werkt. Dan moet men toch, wil men frisch en in contact blijven met het volle leven daarbuiten, weer eens laven aan de bron des levens, en die vinden we toch slechts daarbuiten, in Europa, waar het veelzijdige en het zich vernieuwende leven afrolt, waar men zijn meening en inzichten elken dag kan toetsen aan die van de vele toonaangevenden om ons heen, waar de nieuwe richtingen zich baan breken op elk gebied en de felle strijd om het bestaan elken dag nieuwe objecten in het leven roept, die slechts houdbaar zijn, indien zij werkelijk de concurrentie kunnen doorstaan. Men heeft eens weer den hier niet te ontkomen invloed van het tropenklimaat van zich afgeschud en men krijgt opnieuw een juister inzicht in de verhoudingen, die men langzamerhand dreigde uit het oog te verliezen. Maar aan den anderen kant staat men, van Indië komend, na ernstige kennisneming van de gewijzigde toestanden in Europa, ook dikwijls zuiverder en minder bevangen tegenover het nieuwe ginds, dan zij die zich in Europa niet boven hun omgeving konden verheffen. Vele van dergelijke onderwerpen staan ook in onmiddellijk verband met de vraagstukken die in Ned.-Indië, in Deli en in de overige Buitengewesten, aan de orde van den dag zijn.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Europeesche Landbouwindustrie.

In een critische beschouwing over de practische uitvoering der erfpachtsordonnantie zegt de redactie van de liberale *Bintang Timoer* o.a. dat de officieele regeling goed is, doch, dat de noodige bekendmakingen worden gedaan op zoo'n wijze dat de massa van het volk er onkundig van blijft. Het kan wezen dat aan de formaliteit voldaan is door aanplakking aan de kantoren van den controleur of den djaksa, doch dat is natuurlijk niet voldoende.

Schrijver wijst verder op de positie van den Inlandschen B.B.-ambtenaar, die, wat zijn potje rijst en het lot van zijn vrouw en kinderen aangaat, zoo afhankelijk is van de gunst van den Controleur, die in vele gevallen behoort tot de vrienden der landheeren, zoodat ten slotte de Inl. B.B.-ambtenaar niet durft zeggen wat hij wel zou willen zeggen.

Schrijver wil daarmee niet zeggen dat de controleurs „gesmeerd" willen worden door de kapitalisten, maar niet ontkend kan worden dat er dingen gebeuren die het hoofd doen schudden. Hij releveert dan o.a. dat een Assistent-Resident, die grooten invloed had op het verleenen eener concessie in Asahan, later hoofdadministrateur werd bij de betrokken maatschappij. Zulke dingen, zegt schrijver, kunnen wonderlijke gedachten bij het publiek opwekken.

Schrijver acht het in verband met het bovenstaande wenschelijk, bij concessie-verleening de bevolking vooraf goed daarvan op de hoogte te brengen en hare eventueele bezwaren grondig te onderzoeken en aan de Inlandsche raden terzake recht van onderzoek toe te kennen, doch alleen dan wanneer in die raden inderdaad de stem der bevolking zich kan doen gelden.

Toen schrijver — Parada Harahap — nog President der S.I. te Padang Sidimpoean was, heeft hij te samen met een Inl. landbouwleeraar namens de S.I. en andere plaatselijke vereenigingen een erfpachtscommissie in 't leven geroepen, welke door den toenmaligen Resident Vorstman erkend werd en alle bevelen en bestuursmededeelingen kreeg; deze particuliere commissie maakte een proces-verbaal op, naast dat der bestuurscommissie en beide gingen naar den Resident.

Veel goed resultaat werd daardoor verkregen; op de bezwaren van het volk werd gelet en het Inl. B.B. was er zeer mee ingenomen, want het zag bezwaren die het in zijn hart voelde, doch niet durfde voorbrengen tegen de meeningen van Ass.-Res. en Controleur in.

Met een en ander hoopt schrijver te verkrijgen dat van Regeeringszijde een goed oordeel en een goede weg worden gevonden ten einde misslagen als reeds voorgekomen zijn, te vermijden en vooral hoopt schrijver van zijn betoog dat men het initiatief zal nemen voor de vorming van commissies als boven omschreven, mits de betrokken Residenten zich daarmede kunnen vereenigen.

Beleefdheid van Indonesiërs tegenover Europeanen.

Naar aanleiding van de verklaring van Generaal Swart aan „de Haagsche Courant" dat de onbeleefde manieren der Indonesiërs tegenover het blanke ras toe te schrijven zijn aan het optreden der Europeanen zelven, zegt iemand in het Mal.-Chineesche blad *Keng Po* van 27 Juli o.a. dat dit ook door den heer Helfferich werd erkend. Want inderdaad zijn de Indonesiërs die manieren kennen, tegenwoordig anders geworden tegenover het blanke ras. Dit komt echter doordat de Europeanen misbruik hebben gemaakt van de beleefdheid dier Indonesiërs. Hadden de blanken van vroeger hun waardigheid gehandhaafd en niet hun valschheid getoond, dan zouden de Indonesiërs voor hen beleefd zijn gebleven. Nu is het trouwens ook nog niet te laat, als de Europeanen maar op de woorden van Generaal Swart en den heer Helfferich willen letten. Schrijver eindigt dan met den blanken toe te roepen om ook eerbied te hebben voor anderen, al zijn die niet van het blanke ras.

De afwachtende houding der nationalisten.

Onder dit hoofd zet een schrijver in de liberale Pertja Selatan te Palembang uiteen dat men slechts door geweld kan overgaan tot het plegen van geweld. Zoo gaat het ook met de volksbeweging in Indië. Een twintig jaar geleden kende men in deze beweging nauwelijks het woord revolutionnair en men zag zeker geen revolutionnaire handelingen en wel, doordat de Regeering niet met geweld of dwang te werk ging, doch als vader optrad. Voordat er tegen volksleiders vervolgingen wegens spreekdelict werden ingesteld, vele sprekers op vergaderingen bij den nek werden gepakt enz., hoorde men dan ook nooit van verzet tegen de politie, van bommenwerperij of van zoo iets als zich in November '26 en Januari '27 heeft voorgedaan. Dit wijst er op dat de revolutie niet was uitgebroken omdat het er reeds de tijd voor was, maar als gevolg van de omstandigheden. En deze omstandigheden vonden haar oorzaak weer in de Europeesche pers, die de zaken vertroebeld en der Regeering zand in de oogen gestrooid heeft. Schrijver zegt dat dergelijke handelingen van de Europeesche pers gevaarlijk zijn voor de rust en orde in Indonesië. Door mr. Singgih werd indertijd immers ook verklaard dat er in het nationalisme hier te lande geen gevaar schuilt, maar wel in de Europeesche pers. Want ook het Boedi-Oetómo-manifest werd door deze pers heel anders uitgelegd dan naar zijn werkelijken inhoud en werd gewantrouwd. Toen mr. Singgih tot een „Mataram"-correspondent zeide: „Wij staan immers machteloos, wat hebben wij voor middelen, wat zouden wij kunnen beginnen tegen de moderne bewapening, de militaire uitrusting?", werd hem dan ook direct de vraag gesteld: „Indien men even sterk was als de Regeering, hoe dan?" Op deze vraag — zegt schrijver — valt niet anders te antwoorden dan: „Wij nemen een afwachtende houding aan". Het is echter niet het nationale leger of de militaire uitrusting van de eigen rasgenooten, waarop wij zullen wachten, maar op de komende dingen. Want alles hangt — gelijk de heer Djajadiningrat in den Volksraad verklaarde — af van de handelingen der leiders, d.w.z. van de Hollandsche Regeering.

Inlandsche Burgemeesters.

Het afwijzend antwoord der Regeering op de vraag van den Bondsvoorzitter, R. M. A. A. Koesoemo Oetojo, om openstelling der betrekking van burgemeesters in kleine gemeeneten voor Inlanders, heeft in de Inheemsche pers veel ontstemming gewekt. Door de *Pemberita Boedi Oetomo*, (orgaan van B.O. te Batavia), wordt dit antwoord ongegrond genoemd, omdat de motieven daarvan niet in overeenstemming zijn met de toelichting van mr. Schrieke op de decentralisatie-wetgeving en ook in strijd met de waarheid, want plaatsen als Madioen, Modjokerto en Salatiga kunnen toch niet beschouwd worden een Westersch aanzien te hebben.

De *Soeloeh Rajat Indonesia* (orgaan der Indon. Studieclub te Soerabaja), het antwoord van de Regeering besprekend, vestigt er de aandacht op dat bedoeld antwoord juridisch zoowel als staatsrechtelijk foutief is. Juridisch, omdat er niets daaromtrent is bepaald en staatsrechtelijk omdat hiermede het recht van een bepaalde bevolkingsgroep om een gegeven betrekking te bekleeden, ontkend wordt, terwijl de wet dat niet verbiedt.

Hieruit blijkt, aldus schrijver, dat hier aan het woord is een Overheid, die Haar koloniseering wil bestendigen door de waarborg van Haar macht toe te vertrouwen aan een kleine groep, n.l. de Europeesche, die dan over het lot van de andere, zooveel grootere, groep te beslissen heeft. Maar zoodoende kan men toch geen vertrouwen winnen, in het bijzonder niet van de intellectueelen, van den adel en de Inlandsche ambtenaren, die tot nu toe samenwerking met de Regeering hebben voorgestaan, doch die door dit antwoord der Regeering op zeer ruwe wijze voor het hoofd zijn gestooten.

De vrouw en het huwelijk.

In een „beroep op de vrouwen", komt een schrijfster in de *Soeloeh Rajat Indonesia* op voor de huwelijksrechten der vrouw, voornamelijk in verband met de willekeurige verstooting van de Mohammedaansche vrouw door haar echtgenoot. Schrijfster haalt eenige cijfers aan: in het district Soerabaja b.v. bedroeg in 1927 het aantal echtscheidingen 3447, waarvan 3156 *niet* door de vrouw aangevraagd en zij wijst op den ellendigen toestand van de vrouw, die na zoo'n scheiding naar haar familie terugkeert en door deze als lastpost wordt beschouwd. Het gevolg is, dat de gescheiden vrouw haar kampoeng verlaat om elders een bestaan te zoeken en ten slotte komt hiervan prostitutie, Deli-werving enz., dingen die de positie der vrouw verlagen, in strijd met den godsdienst.

Daar naar schrijfster's meening ten deze niet op den steun der mannen kan worden gerekend, moeten de vrouwen zelf de handen uit de mouw steken. Zoo zal ook de Regeering, als zij ten minste niet zich gedragen wil als een bestuur van vreemdelingen, eveneens haar steun moeten geven.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De achteruitgang van Nederland's handel met Indië.

Over dit in den laatsten tijd in dagbladpers en periodiek voortdurend behandelde onderwerp schrijft de Indische Financier o.m.:

„In Nederland begint men zich ongerust te maken over den achteruitgang van den handel met Indië, zoowel de import als de export geven terugloopende cijfers aan.

De oorzaken daarvan zijn [ook] voor een gedeelte ... gebrek aan ondernemingsgeest in Nederland.

De tijden zijn voorbij, dat Ned.-Indië in hoofdzaak koffie produceerde, welke door het gouvernement ten bate van den Nederlandschen handel in Nederland verkocht werd. Maar ook zijn de tijden voorbij dat de producten van Indië naar Nederland vervoerd werden om aldaar verkocht te worden. Verkoop in Indië komt steeds meer in de lijn te liggen van de producenten in Indië, gelijk trouwens zeer begrijpelijk is, omdat elke tusschenkomst tusschen producent en verbruiker den prijs van het product verhoogt.

Wil de Nederlandsche handel zich dus een behoorlijk deel van den handel in Indische producten verzekeren, dan moet de Nederlandsche koopman niet in Nederland blijven zitten om te zien of wellicht een gedeelte dier producten door zijne handen zal gaan, maar hij moet zich metterdaad daarvan meester maken, hetgeen alleen kan geschieden in het productieland.

De geheele productie van Ned.-Indië heeft zich gewijzigd, de koffie-cultuur is vrijwel onbeteekenend geworden, daarvoor zijn in de plaats gekomen de suiker-, rubber- en thee-cultures, terwijl de oliepalm-cultuur in opkomst is.

Suiker, een artikel dat voorheen grootendeels naar Nederland werd uitgevoerd, wordt thans direct in Indië verkocht, terwijl de afzet hoofdzakelijk in het Oosten plaats heeft.

Rubber gaat voor 70 % naar Amerika.

Thee gaat gedeeltelijk naar Nederland, gedeeltelijk naar Londen, maar een groot kwantum wordt in Indië aan den man gebracht.

Met andere producten gaat het eveneens, slechts een klein deel neemt zijn weg over Nederland.

Wij willen om gevoeligheden te vermijden, niet specificeeren, wij generaliseeren slechts en moeten daarbij wel tot de conclusie komen, dat verreweg het grootste kwantum producten, dat in Indië verhandeld wordt, in de Nederlandsche koloniën dus, aan buitenlandsche firma's in Indië gevestigd, wordt afgeleverd en naar de consumptielanden verscheept.

Er hebben zich in Indië thee- en rubbermarkten gevestigd; welk aandeel van de zaken daarop gedaan, moet op rekening van Nederlandsche handelsfirma's gezet worden? Het mag geen naam hebben.

Bij het verloopen van het getij verzet men de bakens. Is dit ook door den Nederlandschen handel gedaan? Immers neen! Maar dan passen ook geen klachten over achteruitgang van den Nederlandschen handel. Het eenige middel is: trachten het verloren terrein te herwinnen. Dit kan echter niet geschieden, door met over elkander geslagen armen te blijven zitten om te zien of er wellicht verandering ten goede zal komen.

Administratieve indeeling van Java en Madoera.

Ale mededeeling No. 3 van het jonge Nederlandsche Java-Instituut te Amsterdam is verschenen een geschriftje, samengesteld door den heer C. Lekkerkerker (archivaris van genoemd Instituut), hetwelk den lezer inlichtingen verstrekt omtrent de nieuwe administratieve indeeling van Java en Madoera. Ongetwijfeld heeft de hr. L. met deze beknopte en door een kaart verduidelijkte publicatie zeer verdienstelijk werk verricht, omdat men, met behulp daarvan, zich een duidelijke voorstelling kan maken van de diepingrijpende wijzigingen in de indeeling van Java, als uitvloeisel van

de decentralisatie-wetgeving, die Provincies, Gouvernementen, Residentiën (met een groote R), residentiën (met een kleine r) enz. in het leven heeft geroepen. Wanneer men er prijs op stelt spoedig en volkomen vertrouwd te geraken met het nieuwe beeld hetwelk Java te dien opzichte vertoont, neme men den practischen wegwijzer van den hr. L. ter hand!

Het boekje is ook, als afzonderlijke uitgave, in den handel gebracht (uitgave van J. H. de Bussy te Amsterdam).

Tropisch Nederland.

De afl. van 7 Sept. opent met een korte bijdrage van Majoor C. L. Becking over de „Koningsgraven nabij Arosbaja (Madoera)", waarbij vele zeer interessante illustraties en een stamboom van het geslacht Tjakraningrat. — Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis besluit zijne beschouwingen over de onrust in Indië (en meer speciaal op Sumatra's Westkust) en hare oorzaken. — Dr. Z. Kamerling geeft als vierde zijner opstellenreeks „Van Natuur tot Kultuur" bijzonderheden over nootmuskaat en foelie als Compagnie's monopolie. (Beschamende herinnering aan het beruchte extirpatie-systeem en de zgn. hongi-tochten). — Ir. W. Spoon schrijft weder over den invoer van doerian-vruchten in Nederland.

De Macedoniër.

Het Sept.-Nr. van het Zendingstijdschr. De Macedoniër brengt een bijdrage van Ds. P. J. Lambooy, getiteld: Wat de Soembaneesche verhalen ons leeren omtrent de zeden en gewoonten der Soembaneezen; in het bijzonder behandelt schr. de gewoonten welke bij het huwelijk gelden. — Ds. P. Beukema schrijft over de jong-Chineezen en het Zendingsonderwijs en Ds. D. K. Wielenga over de medische Zending op de Jeruzalem-conferentie. — In zijn rubriek „Van mijn Uitkijk" wijst Ds. D. Pol met voldoening op de toenemende Zendingsactie onder de studenten aan de Vr. U. te Amsterdam en de Theol. Sch. te Kampen.

De Indische Verlofganger.

Uit den inhoud van No. 6 (14 Sept.). Schetsen van de Giesting (ontleend aan een artikel van E. W. Ostreig Jr. in Onze Stem). — Een gouverneur van de West-Indische Compagnie (nl. Joan Maurits, Prins van Nassau), door S. Kalff. — De pisang van de West, door Fr. Oudschans Dentz (met ill.).

De Indische Mercuur.

No. 37 (12 Sept.). Publicaties over Suriname, besproken door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Invoer van P O J 2878 [suikerriet] in Cuba, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Statistiek van de intergewestelijke handelsbeweging der Buitengewesten. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft een opgave van recente rubberliteratuur.

Volkstelling in Indië in 1930.

In 1930 zal in Oost-Indië weder een 10-jaarlijksche volkstelling gehouden worden. De Commissie welke bij Gouv. Besl. van 27 Oct. is ingesteld om uitvoering te geven aan dezen gansch niet gemakkelijken arbeid, heeft thans reeds eene Nota in het licht gegeven (verschenen ter Landsdrukkerij te Weltevreden) nopens de grondslagen der te houden telling. De kosten worden geraamd op één millioen 850 duizend gulden (die der vorige telling, in 1920, bedroegen in totaal 800 duizend gulden).

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona

De Aug.-afl. bevat de volgende oorspronkelijke verhandelingen. Enkele onderzoekingen omtrent de nauwkeurigheid van boomhoogte-bepalingen met behulp van den hoogtemeter van Christen, door H. E. Wolff von Wülfing. — Bescherming der bosschen, door E. J. van Jelen. — De beschadigingen, ziekten en plagen van de djatibosschen op Java, door L. G. E. van Kalshoven.

Indisch Militair Tijdschrift.

Uit den inhoud van jaarg. '28, No. 8. Inleiding open beschouwingen over- ter bescherming tegen strijdgassen te nemen tactische maatregelen en in verband daarmede eventueel te treffen voorzieningen, door F. A. Palm. — Eene tactische reglementenstudie betreffende het bataljon, door A. van de Water (slot). — Verbindingsaangelegenheden, door K. (slot). — De lessen der ervaring. Antwoord aan luit.-kol. Snell, door Camurs. — Het instituut der „aanbevolen militairen" bij de Artillerie, door H. Th. van Goor.

Het Javaansche volk en het Rassenprobleem.

In de door het Holland-Instituut te Frankfort a. d. Main uitgegeven schriftenserie is verschenen: Das Javanische Volk und das Rossenproblem in Indonesien, von Raden Mas Noto Suroto, mit einem Lebenslauf und einem Bild des Verfassers (Heidelberg, C. Winters Univ. Buchhandlung).

Dit boekje bevat den uitgewerkten tekst van een door den hr. Noto Soeroto in Frankfort gehouden voordracht, waarvan de Hollandsche vertaling reeds werd opgenomen in het maandschr. Oedaya (Juli en Sept. '28).

De Indische Post.

De rubriek „Onze meening" in het Nr. van 11 Aug. ondersteunt het request van een Semarangsch Comité ten behoeve der oud-strijders, en handelt verder over het conflict tusschen den Volksraad en de Europ. pers. — De rubriek „Actualiteiten" bespreekt de verhoudingen tusschen Nederland en Indië. — Jan Feith brengt de allereerste proefnemingen (nu bijna tien jaar geleden) in herinnering om een radio-verbinding tusschen Nederland en Indië tot stand te brengen.

* * *

De beteekenis van de groote cultures ter Oostkust van Sumatra voor den importhandel, door J. de Waard. (In- en Uitvoer, 10 Sept. '28).

Departement van Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië. Landsdrukkerij. Jaarverslag 1927. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Verslag der werkzaamheden in het Laboratorium der Burgerl. Openb. Werken 1917—1925. Met platen. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Dienst voor Waterkracht en Electriciteit in Ned.-Indië. Tiende jaarverslag 1927. Met kaart en plaat. (Korte inhoudsopgave: Verkenning, onderzoek en ontginning van waterkrachten, bouw en bedrijf van electrische centrales en overbrengingsleidingen, studies, publicaties en adviezen, waterkrachts- en electriciteitswetgeving).

Verslag betreffende den Dienst der Opiumregie over het jaar 1927. (Weltevreden, Albrecht en Co.).

Indische mijnwet. Stsbl. 1899, no. 214, gewijzigd en aangevuld bij de Stbl. 1910, No. 588 en 1919, no. 4. — Mijnordonnantie, Stbl. 1906, no. 434, gewijzigd en aangevuld. Voorzien van slagwoorden en tevens bevattende een model van het voor het aanvragen van vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen te bezigen formulier. ['s-Gravenhage, Martinus Nijhoff].

Indonesië vrij! Onuitgesproken, aan de Rechtbank overgelegde rede, ter verdediging van de „Perhimpoenan Indonesia" naar aanleiding van het proces tegen de Indonesische studenten, door Mohammad Hatta, met een Voorwoord van Edo Fimmen. [Amsterdam, N.V. „Ontwikkeling"].

Het notarisambt en de notarieele akte. Studie van de Ned.-Indische wetgeving op het notaris-ambt. Het reglement op het notarisambt in Ned.-Indië, vergeleken met de Nederlandsche wetgeving op het notarisambt, enz. door H. W. Roeby. Deel I. (Weltevreden, Boekh. en Drukkerij Visser en Co.).

Het Toba-meer, door J. Poortenaar. Met afb. (Buiten. 1928, bl. 316, 328).

Padang en de Padangsche Bovenlanden, door C. K. (vervolg). (Opgang. 1928, bl. 428, 442, 458, 473).

De heer Colijn over onze koloniale politiek, door Prof. Dr. E. Moresco (uitvoerige bespreking van het werk: Koloniale vraagstukken van heden en morgen). (Economisch-Statistische Berichten. 12 Sept. '28).

De landbouwexportgewassen van Nederlandsch-Indië in 1927. (Beplante uitgestrektheden, producties en uitvoeren). (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. No. 61).

Suriname.

In ons nummer van 6 September maakten wij melding van de aangekondigde lezing door Dr. Lampe over *„het Surinaamsche treefgeloof."* Wij zeiden toen, dat de studie van dit volksgeloof bij Dr. Lampe in goede handen was. Inmiddels hebben wij *„De Surinamer"* van 23 Augustus ontvangen, waarin een belangrijk artikel *„Treef en lepra."* Daaruit blijkt, dat Dr. Lampe zijne lezing reeds heeft gehouden. Wij hopen, dat die in druk zal verschijnen. Hoe belangrijk de zaak is, blijkt uit de volgende mededeeling van Dr. Lampe:

„Een onderzoek heeft uitgewezen, dat van de honderd gezinnen, waar lepra voorkomt, niet minder dan 88 de mogelijkheid van besmetting niet aannemen en de ziekte toeschrijven aan [het veronachtzamen van] treef. Zoodat er dus op de 100 gezinnen waar lepra voorkomt, 88 zijn, die geen voorzorgen nemen om anderen de besmettingskansen te doen ontgaan."

Wij hebben vele jaren geleden in dit weekblad en elders herhaaldelijk gewezen op de heilooze gevolgen van dit volksgeloof. Wij herinneren ons een circulaire, door het Departement van Onderwijs in Suriname omstreeks 1908 tot de hoofden van scholen gericht, waarin de medewerking werd verzocht om dit volksgeloof te bestrijden. In de *„Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië"* werd onder het hoofd *„Treef"* nogmaals gewezen op het gevaar van dit volksgeloof. Hoeveel ellende had men kunnen voorkomen, als men den strijd tegen dit volksgeloof had aangebonden. De Surinaamsche geneesheeren, hoewel hun beste krachten wijdende aan de genezing van de ziekte, zijn niet krachtig genoeg opgetreden tegen het volksgeloof, dat veronachtzamen van de treef, de oorzaak is van de lepra. En de Surinaamsche pers houde het ons ten goede, dat wij haar een tekort toeschrijven aan belangstelling voor deze zaak. Zij had *zonder ophouden* op dit aambeeld moeten slaan, gedachtig dat volksovertuigingen moeilijk uit te roeien zijn. En uitgeroeid *moet* dat volksgeloof worden, wil men met kans op succes deze vreeselijkste aller ziekten bestrijden.

Nog steeds achten wij het in het artikel „treef" in bovengenoemde Encyclopaedie aanbevolen onderzoek op de scholen wenschelijk. Men moet den omvang van het kwaad kennen om het met vrucht te kunnen bestrijden.

Wij hopen op deze zaak terug te komen, wanneer wij kennis hebben genomen van Dr. Lampe's lezing.

* * *

De redacteur van *„De Surinamer"* van 9 Aug. schrijft:

„Tijdens onze Nickerie-reis kregen wij van ingewijden verhalen te hooren omtrent strooperij langs de Corantijn, die aan het ongelooflijke grenzen.

Per jongste mail bereikten ons daaromtrent wederom berichten.

Wij vestigen daarom de aandacht op deze zaak, die wij in onze artikelen onbesproken lieten.

Van den Engelschen oever begeven zich, volgens onze gegevens, geregeld houtkappers naar onzen oever, om er brand- en ander hout te halen, alsof het er ligt voor hen. In de keuze der terreinen zijn zij uiterst brutaal. Want niet alleen op uitgegeven domeingrond stroopen zij af, ook concessies, uitgegeven aan houtondernemingen, maken zij tot de hunne. Het is zelfs gebeurd, dat zij hout, dat door rechthebbenden was gekapt en voor vervoer klaar gelegd, meenamen, zich de moeite van zelf kappen besparend.

Dit alles is niet alleen onaangenaam voor de rechthebbenden in deze streek, het kan hen zelfs in groote moeilijkheden brengen. Voor bepaalde houtsoorten en voor hout van bepaalde afmetingen bestaat er een wettelijk kapverbod. Wanneer nu op de uitgegeven concessies overtreding van dit kapverbod wordt geconstateerd door boschwachters, wie is dan de schuldige? De binnengedrongen strooper, die van geen kapverbod weet en er zich toch niet aan zou storen, of de concessiehouder, die er geoorloofden kap toepast?

Naar ons verder bericht werd, is er onzerzijds eenige malen „opgetreden", doch de bijzonderheden doen meer denken aan een operette dan aan een optreden, in overeenstemming met ons gezag.

Het is te hopen dat men er in mag slagen in deze lastige zaak den juisten weg te vinden en onze boschen te beveiligen tegen indringers, die zich met zooveel brutaliteit aan hun bedrijf wagen. Wellicht is er van de overzijde zelf medewerking te verkrijgen, want naar men verzekert is het gestroopte brandhout grootendeels, zoo niet uitsluitend, bestemd voor de suikerfabrieken aan den overkant."

* * *

In de N.R.Ct. van 13 September Av.bl. A, bestrijdt de heer H. P. Geerke, aan de hand van Hartsinck's boek, het betoog van den heer Fred. Oudschans Dentz (N.R.Ct. van 7 September Av.bl. A) dat Cryn sen niet onder valsche vlag Suriname zou veroverd hebben.

Zouden de archieven van Zeeland hieromtrent niets leeren?

* * *

Vele straatnamen in Paramaribo zijn ontleend aan namen van straten in Nederlandsche steden. Het blijkt nu uit een artikel in „De Telegraaf" van 10 September, 2e avondblad, *„Muidens tol capituleert"*, dat de „Kromme-elleboogstraat" te Paramaribo een naamgenoote heeft in den „Kromme Ellenboog", die de hoofdstraat van Muiden en een deel van den grooten verkeersweg Amsterdam—Gooi uitmaakt.

* * *

In het „Handelsblad" van 8 September een uitvoerig artikel: *„Suriname's bevolking. Een staatkaart van rassen".*

* * *

In „De Indische Verlofganger" van 14 September vertelt de heer Fred. Oudschans Dentz van *„de pisang van Suriname"*. Wij willen hier aan toevoegen dat wijlen Prof. P. J. Veth op blz. 244 van zijn interessant boek *„Uit Oost en West". Verklaring van eenige uitheemsche woorden"*, Arnhem 1880, schrijft: ....„Zegt men dus, gelijk men zoo dikwijls

west, dat in West-Indië de banaan nevens de bakkeljauw het hoofdvoedsel van de negerslaven placht te wezen, dan is daarmede niet beslist of men Musa sapientum of Musa paradisiaca bedoelt; het was zelfs doorgaans de bakkove, die aan de negers verstrekt werd."

De Professor heeft het hier mis. De slaven zouden in opstand gekomen zijn als men hun bakkoven in hun bakkeljauw had gegeven.

* * *

In „*Der Kolonialdeutsche, Deutsche Uebersee- und Kolonial-Zeitung*" van 15 Augustus en 1 September zeer interessante artikelen over Suriname. Te worden vervolgd.

* * *

„De Maasbode" van 12 September schrijft:

Naar het „Hgz." meldt, is binnenkort de benoeming te verwachten van mr. J. L. Nijsingh, procureur-generaal bij het hof van justitie te Paramaribo, tot officier van justitie bij de rechtbank te Utrecht als opvolger van jhr. mr. A. Calkoen.

Curaçao.

Nog eens: Caraçasbaai.

De *Amigoe* schrijft:

„Dat het Bestuur zich bij het verleenen van gemelde erfpacht volkomen rekenschap heeft gegeven van de verstrekkende gevolgen die deze daad in de toekomst hebben kon, wordt door velen, en met recht, betwijfeld, zonder dat men het met schrijver (in de *N.R.Ct.*) heelemaal behoeft eens te zijn, dat de zaak in een onderonsje beklonken" is, en dat zelfs de gebruikelijke officieele adviezen niet ingewonnen" werden.

Want wij weten wel zeker, dat alvorens de zaak haar beslag kreeg, de twee voornaamste autoriteiten in deze, n.l. de Directeur van Openbare Werken en de Directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst gehoord zijn, — dat de zaak maar niet zoo in een twee drie is afgehandeld, doch dat het overleg weken geduurd heeft. En dat men eerst, nadat door beide genoemde autoriteiten de voorwaarden waren vastgesteld, tot het in erfpacht geven van het domein in kwestie is overgegaan.

Of het in een zoo belangrijke en een zoo verstrekkende gevolgen hebbende kwestie niet raadzaam zou geweest zijn ook den Raad van Bestuur te hooren, vooral in het belang van de verantwoordelijkheid van den Gouverneur zelf, is een andere vraag, waarop door de meesten wel bevestigend zal geantwoord worden. Hierop doelt waarschijnlijk schrijver, als hij zegt, dat zelfs de gebruikelijke officieele adviezen niet zijn ingewonnen, wat dan in zóóver waar is, dat de Raad van Bestuur, het grondwettig officieel college van advies, blijkbaar niet gehoord is."

Politie.

Onder het opschrift „Revolutie in Venezuela" geeft de *Amigoe* een lang verhaal over een Venezolaansch schip van Coro, dat in de eerste week van Aug. l.l. op Aruba zou zijn gekomen met 11 vluchtelingen en daaronder 2 kopstukken der revolutionairen. Op Aruba zouden die zijn „geïnterneerd", daarna naar Curaçao zijn overgebracht, om daar in het Waterfort weer „geïnterneerd" te worden. Het blad wist nog mee te deelen, dat de 2 hoofden zouden worden vastgehouden en de 9 anderen verwijderd.

Intusschen heeft dit feit tot een staking op de ... aanleiding gegeven, die ten doel had niet-uitlevering van de vluchtelingen. De gouverneur zou zelfs 3 leiders in gehoor ontvangen hebben.

De *Amigoe* besluit:

„Gelukkig dat we thans een politiekorps bezitten, dat den toestand weet te beheerschen en den burgers een gevoel van veiligheid weet in te boezemen. Maar toch zal het zaak zijn om het korps zoo spoedig mogelijk op de vereischte sterkte te brengen. Want al is het de Regeering van Venezuela thans wellicht gelukt de revolutie den kop in te drukken, niemand weet hoe de toestand zich allicht ontwikkelen zal. En niet alleen om de onmiddellijke nabijheid, maar vooral om de duizenden Venezolaansche arbeiders, zoowel hier als op Aruba, zullen wij noodzakelijkerwijze den weeromstuit van hetgeen daar te vreezen staat, ondervinden.

Laat men den toestand goed onder de oogen zien en haast maken, opdat tot volkomen veiligheid der burgers, de militaire politie zich kan ontplooien, zooals het behoort.

Bovendien moge de Regeering in het Moederland begrijpen, hoe noodzakelijk het is dat er thans een oorlogsschip op Curaçao gestationneerd is, al zou het maar een torpedojager zijn. Het zou de ingezetenen alhier een groot gevoel van veiligheid geven."

IJsfabriek.

De *Amigoe* weet mee te deelen, dat de ijsfabriek van den heer Everts op het Rif voor *f* 135.000.— is overgegaan aan een consortium, dat de bedoeling heeft het bedrijf geheel te moderniseeren en uit te breiden. Ook zou men in onderhandeling zijn over de overname van de limonadefabriek.

Op Pietermaai is een nieuwe ijsfabriek door den heer E. Maduro opgericht.

P. R. Küp.

In de passagierslijst lezen wij, dat de directeur van de Hollandsche bank voor West-Indië naar Curaçao is teruggekeerd.

Kolonale Raad.

Bij Kon. besluit is benoemd tot lid van den Kolonialen Raad van Curaçao de heer S. A. Senior.

C.P.I.M. — C.S.M.

De *Amigoe* bericht, dat de bovenstaande maatschappijen over 1927 een dividend zullen uitkeeren van 14 en 6 % tegenover 12 en 4 % over 1926. Hiervan zou *f* 112.000 aan belasting 's lands kas ten goede komen.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het ondertrouw- en trouwboek der Gereformeerde kerk op Curaçao:

Ds. Sporon.

1785

II.

July Veneris den 22en

zijn bij absentie van een tweeden Hervormden Leeraar door den Heere Secretaris der Regeeringe Mr. P. B. van Starkenborg aangeteekend om in den huwelijken staat te treden

Bruidegom Isaac Antoine Sporon, I. M. geboren te Aardenburg in Staats Vlaanderen, Leeraar der Hervormde Gemeente en oud 29 jaren en 6 maanden

Bruid Iufvrouw Maria Gijsbertha Cambiaso, I. D. alhier geboren oud 14 jaren omtrend

Getuygen waren voor den Bruidegom De Wel-Edele Agtbare Heer Iohannes De Veer Abrahs, Gouverneur over Curaçao en dessels onderhorige districten en Mevrouw Iannetje M. Ellis, dessels Gemalinne

En voor de Bruid De Heer Michael Cambiaso en Iufvrouw Anna Catharina Esther de Witt, desselfs Egtgenote.

Dit Huwelijk is voltrokken den 7en Augustus a.e.

Conform met den Trouw Brief, door den genoemden Heer Secretaris, ontvangen

Z. T.

Sporon Predikant.

Uit den Verren Vreemde.

De Nederlandsche zetel in den Volkenbondsraad.

Nederland is zijn zetel kwijt in den Raad van den Volkenbond. Hierover zijn spijtige uitingen vernomen, die wel eens verkeerd verstaan zouden kunnen worden, zoodat 't ons niet ondienstig voorkomt hier aan te stippen, wat in deze heel gewoon is en wat daarentegen wel als minder prettig aangemerkt mag worden.

De Volkenbond kent, zooals men weet, *de Algemeene vergadering*, waarin alle mogendheden die lid zijn stem hebben, en die éénmaal in het jaar samenkomt, *de Raad*, die op vaste tijden bijeenkomt, en over wiens samenstelling zoo dadelijk wat meer, en het permanent Secretariaat, dat te Genève zetelt, waar ook de andere vergaderingen gehouden worden. Bovendien zijn verschillende, door de Algemeene vergadering ingestelde en aan haar verantwoordelijke commissies in actie.

De Raad nu bestaat uit vaste leden, zijnde tegenwoordig: Frankrijk, Engeland, Italië, Japan en Duitschland, en heeft een zeker, door de Algemeene vergadering goedgekeurd aantal, losse zetels. Hiervoor is aangenomen dat de staat, die aan de beurt van aftreden is niet dadelijk herkiesbaar is. Uitzondering op dezen regel moet met 2/3 der stemmen goedgekeurd worden. Toen Polen en Spanje aan de beurt waren om af te treden, hebben zij, daar Duitschland als vast lid opgenomen werd, alle machten in 't werk trachten te stellen om ook een vasten zetel te krijgen. Dit wilde men niet inwilligen, doch om hen tevreden te stellen, werden hun toen semi-permanente, of verlengbare zetels toegedacht. Polen nam hiermede genoegen. Spanje niet, en 't zeide toen zelfs, boos, zijn lidmaatschap van den Volkenbond op. Een zoodanige opzegging gaat echter pas in 2 jaren nadat zij gemeld is. Spanje heeft zich intusschen bedacht, heeft zijn intrekking herroepen, en stelde zich nu candidaat voor een Raadszetel, een gewone, zooals 't dien vroeger ook ingenomen heeft, het kan, tegen dat zijn beurt van uittreden weer gekomen zal zijn, een poging doen om dan alsnog verlenging of een permanent-verklaring te verkrijgen.

Zoo naderde dan het tijdstip dat gekozen moest worden in de keuze van nieuwe zetelbezetters. Aan de beurt van aftreden waren China, Columbia en Nederland. China zou zijn mandaat heel gaarne verlengd hebben gezien, het deed een poging hiertoe maar verkreeg het vereischte ²/₃ der stemmen niet zoodat dus voor de drie Raadszetels gestemd moest worden.

In de keuze was de Algemeene Vergadering een zekere vertegenwoordiging gaan toepassen. Het aanvankelijk aantal van 4 losse zetels, 't eerst toegewezen aan België, Brazilië, Spanje en Griekenland was zelfs in den loop der weinige jaren van het Volkenbondsleven uitgebreid om aan geuite belangen te gemoet te komen. Zoo was gedacht aan de Aziatische staten, waarvoor China zich de representant achtte, aan de Midden-Amerikaansche groep die nu door Columbia vertegenwoordigd was, en o.a. ook aan de groep der noordelijke neutrale staten, die buiten den oorlog en buiten de ententes gebleven zijn, en voor welke nu Nederland in den Raad zat.

Den 10en Sept. heeft men voor Azië Perzië, voor de staten in Midden-Amerika Venezuela gekozen respectievelijk met 40 en 35 stemmen. Maar de candidaat Noorwegen, die gesteld was ter vervanging van Nederland, kreeg slechts 11 stemmen, Spanje haalde er 46, zoo lezen wij.

De hierin gelegen verschuiving, en de terzijdezetting van de staten, wier achtereenvolgende vertegenwoordigers herhaaldelijk krachtig zijn opgekomen tegen het drijven van de machtige permanente leden, vormt een opmerkelijk feit; de strijders voor een rechtzinnige Volkenbondsfeer worden in Genève blijkbaar op den achtergrond gedrongen. Dit kan den Volkenbond niet ten goede komen. 't Is over deze bejegening dat menig orgaan zich spijtig heeft uitgelaten. Nederland had zijn Raadszetel nu niet kunnen behouden, maar de, uit het stemmental gebleken, opzet om Spanje, dat ook wel neutraal gebleven is, maar dat in geest en doen en drijven niets gemeen heeft met de noordelijke groep, en dat bovendien voor een *blijvende* plaats in den Raad ijvert, de opzet om dit land den zetel toe te kennen, waarop Noorwegen had mogen rekenen, hindert de dragers van de echte, vredelievende Volkenbondsstemming.

In aansluiting aan het voorafgaande zij er hier ook melding van gemaakt, dat de Noorsche en de Nederlandsche afgevaardigden in de desbetreffende commissie, de hh. Hambro en Prof. van Eysinga er op gewezen hebben dat het Volkenbondssecretariaat hoe langer hoe meer wordt samengesteld uit leden van de staten, die de 5 permanente zetels in den Raad bezetten. Met cijfers werd aangetoond dat voor de hooge of goed gesalarieerde posten voorrang wordt gegeven aan Engelschen, Franschen, Duitschers en Italianen.

Zoo gaat 't den verkeerden kant uit; zoo doet de Volkenbond zelf afbreuk aan het beginsel van goede internationale verstandhouding, en aan het vertrouwen der leden in het Secretariaat.

Belgisch Koninklijk Koloniaal Instituut.

De Belgische premier, tevens minister van koloniën, de heer Jaspar, heeft het ontwerp gemaakt voor een Koninklijk Koloniaal Belgisch Instituut, dat door koning Albert nu tot een stichting gemaakt is.

De nieuwe instelling zal tot doel hebben: de organisatie van de koloniale propaganda bij het hooger onderwijs; den schakel te vormen tusschen de verschillende organisaties, die zich met koloniale aangelegenheden bemoeien; de bevordering en beoefening van elken tak van wetenschap die in verband met de koloniën werkzaam is. Zij zal haar arbeid over drie afdeelingen verdeelen: een voor de zedekundige en politieke wetenschappen, een voor die welke op natuur- en geneeskunde betrekking hebben, een voor alles wat technische kennis betreft.

Het Instituut zal wetenschappelijke uitgaven bezorgen. Voor geschriften kunnen prijzen worden toegekend. Subsidies kunnen worden toegekend tot aanmoediging of bevordering van onderzoek of studie, medewerking kan worden verleend om bij hooger-onderwijs-instellingen tot de organisatie van cursussen en voordrachten te komen, hiervoor kunnen studie-verzamelingen en werk-materieel bijeengebracht worden.

De geheel opzet doet in menig opzicht denken aan dien van het Koninklijk Koloniaal Instituut te Amsterdam, met de groot afwijking echter al dadelijk in den oorsprong, aangezien onze grootsche onderneming een particuliere instelling is en dit ook blijven wil.

Mededeelingen.

Van den Vertegenwoordiger in Curaçao.

UIT HET JAARVERSLAG OVER 1927.

Algemeene toestand. Deze is over het algemeen dezelfde te noemen als in het vorige jaar: weinig belangstelling voor onze Vereeniging, echter vooral doordat de laatste tijden meer artikelen over Curaçao in het Koloniaal Weekblad voorkwamen, kreeg de

vertegenwoordiger wel eens aanvragen nader kennis met de Vereeniging te maken, door inzage van gratis beschikbaar gestelde Koloniale Weekbladen. Gedurende het tweede halfjaar was door overplaatsing van den vertegenwoordiger naar Saba een intensieve behartiging van de belangen der Vereeniging minder mogelijk, zoodat uitgezien zal worden een en ander door benoeming van een nieuwen vertegenwoordiger meer tot zijn recht te doen komen. Curaçao is het centrum en dus zal de vertegenwoordiging ook op het eiland Curaçao moeten gevestigd zijn.

Van het Informatie-Bureau:

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederl.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Ned.-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer en onderwijzeres bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer en onderwijzeres bij het M.u.l.o. (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of de middelbare akte K[1], of hoofdakte en akte landbouwkunde l.o., of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch)

c. leeraar bij het openbaar middelbaar onderwijs:

1. Nederlandsche taal;

2. Duitsche taal (volledig bevoegd of in het bezit van de akte Duitsch A met eene andere middelbare akte, uitgezonderd schoonschrijven);

d. Gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid, waaronder één ervaren chirurg, een physioloog en 2 psychiaters (dienstverband 3 of 5 jaren; ook vrouwelijke artsen kunnen mededingen);

e. leeraar-apotheker bij de apothekersassistentenschool te Weltevreden;

f. natuurwetenschappelijk technisch ambtenaar (scheikundig ingenieur) bij den Dienst der Volksgezondheid;

g. verpleegster 1ste klasse bij het krankzinnigenwezen;

h. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;

i. veearts bij den Veeartsenijkundigen Dienst;

j. predikant bij de Protestantsche kerken;

k. petrograaf (mijningenieur) bij den Dienst van den Mijnbouw;

l. rechterlijk ambtenaar (uitsluitend doctorandi in het Nederlandsch-Indisch recht komen in aanmerking);

m. gegradueerd adj.-accountant bij den Belasting-Accountantsdienst (diploma rekeningwetenschap vereischt);

n. accountant en adj.-accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst;

o. technisch ambtenaar (met vakkennis op telefoongebied of op instrumentmakersgebied) bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst;

p. opzichter-werkplaats (smid en gereedschapmaker) bij den Dienst der Staatsspoor- en tramwegen;

q. militair-apotheker 2de klasse (in vasten en tijdelijken dienst);

r. officier van gezondheid 2de klasse röntgenoloog (in vasten of tijdelijken dienst).

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Dep ment van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau de betrekkingen, genoemd onder *a* t/m *l*), en to deeling C (voor de betrekkingen onder *m* en

---

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-IN

W. de Groot, Station, Grouw (Fr.);
C. Scheen, Sumatraplantsoen 37, I hoog, Amsterda
W. van Vliet, Torenstraat 4, Alphen a. d. Rijn;
Onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O.
Mej. M. Wanasek, Verpleegster 1e kl. b. h. Krankz genwezen, Agnietenstraat 2, Utrecht.
L. Kamper, Adsp. ambtenaar voor Chineesche z Ringweg 57, Zaandam.
W. D. H. Bootsman, Heereweg 82d, Groningen;
H. J. Verdier, Segbroeklaan 22, 's-Gravenhage;
Ph. Salomons, Rijnlaan 117, Utrecht;
J. J. Modderman, Oude Pekela;
allen onderwijzer bij het O.E.L.O.

OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLO

H. B. Frieman, 3e Werktuigkundige b. d. Gouv. M Oetewalerstraat 6 I, Amsterdam.
J. W. Jalink, 1e Klerk b. d. Zoutverpakking der regie, Van Boetzelaerlaan 89, 's-Gravenhage.
Ir. F. Wassing, Ing. der 2e kl. b. d. Waterst. en 's B.O.W., Pijnboomstraat 26, 's-Gravenhage.
J. W. van den Heuvel, Insp. van het Inl. Onderwijs Weede van Dijkveldstr. 41, 's-Gravenhage.
L. Tuin, Onderw. a. d. Kweeksch. v. Inl. Onder Blitar, van Eeghenstraat 49, Amsterdam.
J. C. Gaillard, Hoofdcommies b. h. Kantoor voor wezen, Berkstraat 26, 's-Gravenhage.
Mej. A. J. M. Visser, Verpleegster der 1e kl. bij d V. G., Ossenburgsingel 34b, Rotterdam.
Mevr. N. C. Liesecke geb. Krol, Onderwijzeres d kl. b. h. O.E.L.O., Hamburg, Bundesstrasse 29.
J. C. de Vos, Wnd. adj.-insp. v. d. Landel. Ink. te tevreden, Sweelinckplein 30, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

S. A. Gonsalves, Ir. 1e kl. b. d. S.S. en Tr., p.a. Ne Handel Mij., 's-Gravenhage.
Mej. E. M. Oostenbroek, Onderw. 1e kl. b. h. O.E Spreeuwenlaan 38, 's-Gravenhage.
A. J. Haaxman, President Weeskamer te Band Schuytstr. 22, 's-Gravenhage.
H. A. Wartena, Hoofdpol.opz., Huizummerlaan Huizum.
G. W. L. Aandewiel, Directeur 1e Openb. Muloafd A.M.S. te Semarang, Korte Scheidingweg 28, D
J. de Rooij, Off. v. Gez. 1e kl., Barentszstraat 19, 's venhage.
J. Teunissen, Onderluit. (2e Luit. tit.) der Inf., de Grootstr. 46, 's-Gravenhage.
J. A. Valken, Kapt. der Inf., Jacob Mosselstraa 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 12 tot 19 September.

Nieuwe Leden: Geïntroduceerd door:

P. L. Verschoor, 2de Luit. Inf. N.-I. L., Scheveningen, Leuvenschestraat 73. *f* 5 .... den heer H. J. A. Raedt v. Oldenbarnevelt te Den H

Afschrijven:

C. L. R. E. Menges, Den Haag, Balistraat 82-84 (overleden).
E. de Schepper, Groningen, Verlengde Heereweg
C. F. W. Koch, Nijmegen, Graafsche weg 64.

Adresveranderingen:

F. E. Luitjes, Gep. O.-I. ambtenaar, van: Nijmegen, Evertsenstraat 48, naar: Utrecht, Kemperstr. 8. *f* 5.
Mevrouw G. Slotema-Damminga, van: Arnhem, de Wetstraat 5, naar: Den Haag, van Beverningkstraat 36. *f* 5.
H. J. Goemans, van: Gent, Antwerpsche Steenweg 231, naar: Den Haag, Wilhelminastraat 2E. *f* 5.
P. R. Vetter, van: Scheveningen, Gevers Deynootweg 149, naar: Den Haag, v. Weede v. Dijkveldstr. 15.
Mevr. S. L. Hoorweg-van Dijk, Den Haag, van: Laan van Meerdervoort 399, naar: van der Heimstr. 12.
Mr. Dr. M. S. Koster, Secr.-Gen. Dep. v. Koloniën, Den Haag, van: Riouwstraat 131, naar: van Lennepweg 29.
A. van Vollenhoven, Den Haag, van: Prinsevinkenpark 8, naar: Riouwstraat 45.
H. van der Mooren, Kapt. N.-I. L., Den Haag, van: van Beverningkstr. 146, naar: Fred. Hendriklaan 140.
A. E. Bombeke, Onder-directeur Centrale Kas v credietwezen, van: Meester Cornelis, Koningin helminalaan 6, naar:: Den Haag, Barentszstr. 21
A. A. Hulshoff, Directeur der Gouv. Centrale Ziekeninrichtingen, van: Weltevreden, naar: burg, Marialaan 19. *f* 5.
L. H. W. van Sandick, thans: Gouverneur van S te Medan.
J. A. Ochtman, Controleur B.B., geplaatst in Men
A. J. van Wilgenburg, Controleur B.B., van: Tand Balai, naar: Gouvernement van Celebes.
S. C. Plantinga, Maj. der Inf., van: Meester-Cor naar het Dep. v. Oorlog te Bandoeng.
Mr. H. A. Nauta, thans: Lid van den Raad van tie te Makasser.
M. A. Los, Adm. Ambt. B.B.. van: Makasser- Madjene (Celebes).